

רשות היחיד

מ"מ באינם חיונים

Guide Guidelines:

Please help ensure that all Mekoros are placed, even if just the listing without the body text.

Bold the Source Heading - make effort to keep headings short. If **Bold** doesn't create the title use the "Heading 4" font

Italicize the instructions, if any are given.

Use *Title Font* for Titles to new sections

If inserting a PDF, be sure to place under the proper heading.

גדר רה"י (תרתני משמע)

טור אורח חיים הלכות שבת סימן שמה

רשות היחיד הוא המקום המוקף מחיצות גבוהות עשרה ויש בו ד' טפחים על ד' ואפילו אם יש בו כמה מילין אם מוקף לדירה (*א*) ודלתותיו נעולות בלילה הוי רה"י ודיר וסתר וחצר וכן חריץ עמוק י' ורחב ד' על ד' או יותר וכן תל גבוה י' ורחב ד' על ד' וכותלים המקיפין רה"י על גביהן וחוריהן רשות היחיד ואויר רשות היחיד הוא רה"י עד לרקיע ואפילו כלי אם גבוה י' ורחב ד' על ד' כגון תיבה או כוורת או מגדל הוי רשות היחיד

בית יוסף אורח חיים סימן שמה

ב רשות היחיד זהו מקום המוקף מחיצות גבוהות עשרה ויש בו ארבעה טפחים על ארבעה. פשוט בכמה דוכתי מהם בברייתא הנזכרת אי זו היא רה"י חריץ שהוא עמוק עשרה ורחב ד' וכן גדר שהוא גבוה עשרה ורחב ד' כלומר שראש הכותל הוא רשות היחיד כיון שגבוה עשרה ורחב ארבעה וכן כתב רש"י בסמוך אהא דאמרינן (ו): ואמאי קרו לה גמורה מהו דתימא כי פליגי רבנן וכו' קמ"ל כלומר זו היא שנגמר מנין מחיצות שלה שיש לה מחיצות מכל צד כגון חריץ וכן גדר דאמרינן מד' צדדין גוד אסיק פני המחיצה על ראשו ונמצא ראשו מוקף מד' צדדין וחללו ד': וסתם רבינו דבריו ולא פירש כמה מחיצות צריך כדי שיהיה רשות היחיד ואין לומר טעמא משום דלא בעא לנחותי לפלוגתא דהרמב"ם ושאר פוסקים (א) דלהרמב"ם צריך ד' מחיצות או ג' ולחי ברביעית דקיימא לן לחי משום מחיצה וכמו שכתב בפרק י"ד (מהל' שבת ה"א) ושאר פוסקים סוברים דבהיקף ג' מחיצות סגי לחייב הזורק מרשות הרבים לתוכו כמבואר בדברי הרב המגיד (בפ"ח) (פי"ד ה"ד ופי"ז ה"א וה"ט) דהא לדברי הכל בג' מחיצות לא הוי רשות היחיד גמורה שיהא מותר לטלטל בתוכה אפילו מדרבנן וכיון דהכא ברשות היחיד גמורה מיירי כמו שכתבתי הוי ליה לפרושי דלא סגי בשלש מחיצות ועוד דבהדיא כתב לקמן כסברת הרמב"ם דבמבואות שיש להם ג' מחיצות ואין להם לחי ולא קורה ברוח רביעית הוו כרמלית וצריך לומר דודאי סבר כהרמב"ם ולא כתב שצריך שיהא מוקף ד' מחיצות משום דהוה משמע דבעינן ד' מחיצות גמורות והא ליתא דברוח רביעית סגי בלחי או קורה ומשום הכי סתם וכתב מקום המוקף מחיצות וסמך על מה שיתבאר לקמן:

ומ"ש רבינו ואפילו אם יש בו כמה מילין אם מוקף לדירה. הוא מדברי הרמב"ם בפ"ד (שם) ולא למימרא שאם לא הוקף לדירה לא הוי רשות היחיד כלל דהא גרסינן בפרק קמא דשבת (ז.) אמר רבי יוחנן קרפף יותר מבית סאתיים שלא הוקף לדירה ואפילו כור ואפילו כוריים הזורק לתוכו חייב וכן כתב הרמב"ם בראש פרק י"ו (ה"א) אלא היינו לומר שכל שלא הוקף לדירה אם הוא יותר מבית סאתיים אסור מדרבנן לטלטל בו אלא בד' ככרמלית אף על פי שהוא רשות היחיד גמור לחייב הזורק לתוכו וכך הם דברי הרמב"ם בפרק י"ו ודברי רבינו בסימן שמ"ו (סעיף ג') אבל בפרק י"ד וכן רבינו בסימן זה מיירו ברשות היחיד גמורה כלומר שמותר לטלטל בתוכה אפילו מדרבנן ולפיכך כתבו שאם הוא רחב הרבה כלומר שהוא יותר מבית סאתיים צריך שיהא מוקף לדירה כדי שיהיה מותר לטלטל בכולו:

ומ"ש עוד רבינו ודלתותיו נעולות בלילה. גם זה מדברי הרמב"ם בפרק י"ד (ה"א) שכתב וז"ל כגון מדינה המוקפת חומה שדלתותיה נעולות בלילה וא"ת הא בפרק בתרא דעירובין (קא.) אמתניתין דלא יעמוד אדם ברשות היחיד ויפתח ברשות הרבים פריך ורבנן אמר ר"מ רשות הרבים ומהדרו אינהו כרמלית דאמר רבה בר בר חנא אמר רבי יוחנן ירושלים אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים ומשמע דהשתא דננעלות בלילה הוי כרמלית יש לומר דאין הכי נמי דכי דלתותיה ננעלות בלילה הויא רשות היחיד גמורה אפילו להתיר לטלטל בכולה אם לא הוי בה דרים רבים ולא קרי לה כרמלית אלא משום דכיון דדיירי בה רבים הויא לה חצר של רבים שלא עירבו שאסור לטלטל מתוכה לבתים ומבתים לתוכה כשם שאסור לטלטל מכרמלית לבתים ומבתים לכרמלית וכן פירש רש"י שם. ובהכי ניחא מה שהוקשה לה"ר יהונתן בריש עירובין (ב. ד"ה כיצד) היכי מערבי ירושלים בדלתות לבדן כיון שנקרא כרמלית וכי עירוב מפיך ליה מכרמלית: ומשמע לי דהא דבעינן שיהו דלתותיה ננעלות בלילה דוקא כשיש לה שני פתחים זה כנגד זה שנמצא שמדינה זו מפולשת משער לשער שאם אין לה אלא פתח א' מה צורך שינעלו בלילה בלאו הכי נמי הויא רשות היחיד כדין כל חצרות שבעולם דלא מצרכינן שיהו דלתותיהן נעולות בלילה וכן נראה מדברי רש"י בריש עירובין (ו:) ונראה דהוא הדין אם יש לה כמה פתחים אלא שאינם מכוונים זה כנגד זה דכל שאינו מפולש משער לשער לאו רשות הרבים הוא כמו שיתבאר בסמוך: והא פשיטא שלא הצריכו לינעל דלתותיה בלילה אלא כדי להוציאה מדין רשות הרבים כדאמרינן אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים וכיון דכשאינו מפולש משער לשער לא הוי רשות הרבים כשאין הפתחים מכוונים זה כנגד זה בלא נעילת דלתות בלילה נמי הוי רשות היחיד ומהאי טעמא נראה לי עוד דלא מצרכינן דלתותיה נעולות בלילה אלא כשאותו דרך שבתוך העיר המכוון משער לשער יש לו כל דיני רשות הרבים שיתבארו בסמוך אבל אם חסר אחד מהם הוי רשות היחיד גמורה אף על פי שאין דלתותיה ננעלות בלילה:

ומ"ש ודיר וסהר וחצר. גם זה מדברי הרמב"ם בפרק י"ד (שם) ונראה לי שהוצרך לכתבם לאשמועינן דסתמן מוקפין לדירה הם וכדפירש רש"י בפרק ב' דעירובין (יח.) אמאי דתנן רבי יהודה אומר עד בית סאתיים וכו' אבל אם היה דיר או סהר או חצר או מוקצה אפילו בית חמשת כורים אפילו בית עשרת כורים מותר: ומ"ש וכן תל גבוה עשרה ורחב ארבעה על ארבעה. בפרק הזורק עלה ק' (ע"א):

ג. כותלים המקיפים רשות היחיד על גביהן רשות היחיד. כלומר ואפילו אין רחבים ארבעה והדין בעיא דאיפשיטא בפרק הזורק עלה צ"ט (ע"ב):

ד. וחוריהן רשות היחיד. פשוט בפרק קמא דשבת עלה ז' (ע"ב) חורי רשות היחיד כרשות היחיד דמו ופירש רש"י כותלי רה"י ובהם חורין כלפי רשות היחיד ויתבאר עוד בסימן זה אצל חורי רשות הרבים:

ה. ואויר רשות היחיד הוא רשות היחיד וכו'. גם זה שם בעלה ז' (ע"א) מימרא דרב חסדא:

ו ואפילו כלי אם הוא גבוה עשרה וכו'. גם זה פשוט שם עלה ח' (ע"א) בשמעתא דכוורת שאם יש בה כדי לרבע ד' על ד' והיא גבוהה עשרה וזרקה לרשות הרבים פטור מפני שהיא רשות היחיד ואינה חפץ ולא מיחייב אלא אם כן זרק חפץ:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שמה

סעיף ב

ב' איזהו רה"י, <א> מקום (ב) המוקף א מחיצות ב) גבוהות עשרה טפחים (ג) <ב> ויש בו ד' טפחים על ד' טפחים או יותר, (ד) וכן חריץ עמוק עשרה ורחב ארבעה על ארבעה. וכן תל (ה) גבוה עשרה ורחב ארבעה על ארבעה. הגה: י"א דבעינן באלו ארבעה על ארבעה (ו) הן ואלכסונן, וכמו שיתבאר לקמן סי' שמ"ט (הגהות אשירי פ"ק דשבת ותוס' עירובין דף נ"א).

סעיף ג

(ז) כתלים המקיפים רשות היחיד, <ג> על גביהם רשות היחיד (ח) ג' אפילו אינם רחבים ד'.

סעיף ד

ב ד) חורים שבכתלי רשות היחיד (ט) שכלפי רשות היחיד, (י) הם רשות היחיד. הגה: ואם הם כלפי חוץ ואינם עוברים כלפי פנים, נדונים (יא) לפי גבהן ורחבן, כמו שיתבאר סי' זה סעיף י"ג (ב"י בשם הרשב"א והמגיד).

סעיף ה

אור רשות היחיד הוא רשות היחיד (יב) ג עד לרקיע.

סעיף ו

(יג) ד <ד> אפי' כלי כגון (יד) תיבה או מגדל או כוורת, (טו) ה) אם יש לרבע בו ארבעה על ארבעה והוא גבוה עשרה, (טז) הוי רשות היחיד.

משנה ברורה סימן שמה

(ב) המוקף מחיצות - בסימן שס"ג יתבאר כמה מחיצות צריך שיהא שם ועוד כמה פרטים בענין זה:

(ג) ויש בו ד"ט וכו' - הנה מסי"ט א] מוכח דבעינן שיהא בין המחיצות חלל ד' על ד' כי עובי המחיצות אין מצטרפות לזה וזהו דעת [ב] רוב הפוסקים. [ג] ויש מן הראשונים שכתבו דגם עובי המחיצות מצטרף לשיעור הזה ובא"ר הביא בשם הרשב"א [וכה"ג איתא ג"כ במלחמות] ד] לחלק בענין זה דמחיצות עבות שראוי להניח מלמעלה דף על גביהם ולהשתמש שם מצטרף העובי עם החלל לשיעור זה כיון שראוי להשתמש שם ואם לאו אין מצטרף ועיין באחרונים [ה] שהסכימו דכ"ז לענין שיהא נקרא שם רה"י על עובי המחיצה מלמעלה אבל לענין חלל שבתוך המחיצות לכו"ע לא נקרא רה"י כ"ז שאין בחללו ד' על ד':

(ד) וכן חריץ וכו' וכן תל וכו' - וה"ה עמוד גבוה עשרה טפחים ורחב ד' על ד' וכל זה אפילו הם עומדים בר"ה

וכדלקמיה בסעיף י':

(ה) גבוה עשרה וכו' - אבל אם התל או המחיצות הם פחותים מעשרה טפחים אף שהם רחבים הרבה לאו רה"י הוא וא"צ שיהיה התל זקוף בגובה אלא אפילו הוא משופע אם מתלקט עשרה טפחים בגובה מתוך שיפוע ד' אמות הוי כאלו זקוף כולו והרי הוא רה"י במקום גבהו [גמרא דף ק']:

(ו) הן ואלכסונן וכמו שיתבאר וכו' - ר"ל כמו שם לענין מעביר ד' אמות בר"ה אין חייב לכו"ע עד שיעביר שיעור

ד' אמות עם אלכסון שעולה ביחד ה' אמות וג' חומשי אמה כן בעניננו לענין רה"י אין נקרא רה"י עד שיהיה שיעור רוחב ד' טפחים עם אלכסונן [ו] ועולה יחד ה' טפחים וג' חומשי טפה. והנה הלבוש השמיט היש אומרים זה מחיבורו ועיין בא"ר שכתב שיפה עשה שהשמיטו כי היא רק דעת יחידאה וכל הראשונים חולקים ע"ז וס"ל דאם הוא רק ד' על

ד' מרובע חשוב רה"י ולא דמי לדלקמן סימן שמ"ט לענין העברת ד' אמות בר"ה ע"ש וכן הגר"א דחה הי"א הזה מהלכה וכתב ג"כ [ז] דלא דמי לדלקמן סימן שמ"ט ע"ש:

(ז) כתלים המקיפים רה"י - ר"ל שע"י הכתלים נעשה החלל שבפנים רה"י:

(ח) אפ"י אינם רחבים ד' - ר"ל שעובי הכתלים אין רוחב עובין ד' טפחים כשיעור רה"י אפ"ה יש שם רה"י גם על עובין מלמעלה [ח] והטעם דכיון שהם עושין על ידי היקף שלהם את החלל שבתוכן רה"י ק"ו שהם עצמן יהיו רה"י: (ט) שכלפי רה"י - ר"ל אפילו [ט] אם פונים גם לר"ה כיון שהחור הוא מעבר לעבר ונכנס גם כלפי רה"י דינם כרה"י וע"כ אסור להוציא איזה דבר שמונח על החור לר"ה או לכרמלית הסמוך לו ואם מכניס מר"ה לתוכו חייב. והנה דעת התוספות דלית חיובא אא"כ היה החור ד' על ד' טפחים אבל דעת [י] הרשב"א והמאירי דבחורי רה"י א"צ שיהי' רחב ד' דיש להם דין רה"י עצמה בכל גוונא:

(י) הם רה"י - מסתימת המחבר משמע דאפילו אם החורים הם למטה מעשרה טפחים כיון שמפולשים כלפי פנים דינם כרה"י וכן משמע מלשון רמ"א שכ' דאם אינם עוברים כלפי פנים נידונין לפי גבהן ורחבן משמע דאם החורין עוברים כלפי פנים אין אנו מסתכלין על גבהן ורחבן ולעולם כרה"י חשיבי וכ"כ המ"א ותו"ש ובא"ר כתב דדבר זה פלוגתא היא בין הראשונים דיש מן [יא] הראשונים דס"ל דכיון שהוא למטה מעשרה אין בני רה"י משתמשין בהם מפני שכיון שהוא נמוך בני רה"ה משתמשין שם וע"כ דינם כחורי רה"ה המבואר לקמן בסי"ג וכן הוא ג"כ דעת הגר"א בביאורו בסימן זה ובסימן שנ"ג ע"ש:

(יא) לפי גבהן ורחבן - היינו אם הם גבוהים יו"ד טפחים ורחב ד' הוי רה"י ואם אינם גבוהים י"ט אז אם הם רחב ד' הוי כרמלית וא"ל הוי מקום פטור [ואף דמבואר דינא דרמ"א בהדיא בסי"ג נקטיה הכא כדי לבאר דאפילו חורי רה"ה כשמפולשין לרה"י דינם כחורי רה"י]:

(יב) עד לרקיע - ואפילו נעץ קנה ברה"י שגבוה ק' אמות אף שאין בו רחב ד' [יב] אם זרק מר"ה ונח על גביו חייב:

(יג) אפילו כלי וכו' - היינו אפילו היא עומדת בר"ה:

(יד) תיבה וכו' או כוורת - נקט שני מיני כלים מרובעים או עגולים:

(טו) אם יש בו לרבע - וע"כ כוורת שהיא עגולה לא הוי רה"י עד שתהיה [יג] חללה מחזקת ה' טפחים וג' חומשי טפח דאז יש בחללה לרבע ד' על ד':

(טז) הוי רה"י - בין תוך חללה [יד] ובין גב הכלי מלמעלה וכנ"ל בס"ג וכלי שאין גבוה עשרה העומד בר"ה אין לו דין כרמלית דאין כרמלית בכלים [טו] אלא הוי כמו ר"ה דבטל לגבי רשות שהוא עומד בו [מ"א] ולפ"ז אם עומד הכלי בכרמלית דין כרמלית עליו מצד רשות שהוא עומד בו וכן מוכח לקמן בסימן שנ"ה (תו"ש וכ"כ בבית מאיר לדעת המ"א) וכלי [טז] המחובר לקרקע [יז] מקרי כרמלית אפילו הוא בר"ה:

תלמוד בבלי מסכת שבת דף ו עמוד א

תנו רבנן, ארבע רשויות לשבת: רשות היחיד, ורשות הרבים, וכרמלית. ומקום פטור. ואיזו היא רשות היחיד - חריץ שהוא עמוק עשרה ורחב ארבעה, וכן גדר שהוא גבוה עשרה ורחב ארבעה - זו היא רשות היחיד גמורה

בפרט רש"י ד"ה גדר ורש"י ו: ד"ה קמ"ל

רש"י מסכת שבת דף ו עמוד א

ארבע רשויות - כולהו מפרש ליה.

גדר - כותל, שהוא גבוה עשרה ורחב ארבעה הוי רשות היחיד.

רש"י מסכת שבת דף ו עמוד ב

קא משמע לן גמורה - כלומר: זו היא שנגמרו מניין מחיצות שלה, שיש לה מחיצות מכל צד, כגון חריץ, וכן גדר, דאמרינן מארבעה צדדין גוד אסיק פני המחיצה על ראשו, ונמצא ראשו מוקף מארבעה צדדין וחללו ארבעה, אבל דר' יהודה - לא נגמרו מחיצות שלה למניינן, ולא רשות היחיד היא כלל.

ריטב"א ד"ה איזהו רה"י

חידושי הריטב"א מסכת שבת דף ו עמוד א

איזהו רשות היחיד חריץ שהוא גבוה עשרה ורחב ארבעה וכן גדר שהוא גבוה עשרה ורחב ארבעה. פי' אפילו כגון זה חשוב רשות היחיד כאילו הוא בית שיש לו ד' על ד' ומוקף מחיצות גמורות גבוהות עשרה, והכין גמירי לה.

רמב"ם פי"ד שבת ה"א

א איזו היא רשות הרבים--מדברות ויערים ושדות, ודרכים המפולשין להן: ובלבד שיהיה רוחב הדרך שש עשרה אמה, ולא תהיה עליו תקרה. ואי זו היא רשות היחיד--תל שגבוה עשרה טפחים, ורחב ארבעה טפחים על ארבעה טפחים או יתר על כן; וכן חריץ שהוא עמוק עשרה, ורחב ארבעה על ארבעה או יתר על כן; וכן מקום שהוא מוקף ארבע מחיצות, גובהן עשרה וביניהן ארבעה על ארבעה או יתר על כן, אפילו יש בה כמה מילין, אם הוקף לדירה כגון מדינה המוקפת חומה שדלתותיה ננעלות בלילה; ומבואות שיש להן שלושה כותלים, ולחי ברוח רביעית; וכן חצר ודיר וסהר, שהוקפו לדירה: כולן, רשות היחיד גמורה הן.

[שו"ת חכם צבי סי' ה' - במ"מ של הגרצ"ש]

שו"ת חכם צבי סימן ה

אלטונא אלול תי"ו נו"ן זי"ן לפ"ק

עיר אייא שקורין האג בארץ האלאנדיא /הולנד/ אשר אין לה חומה סביב אלא שחריץ עמוק הרבה יותר מעשרה טפחים ורחב הרבה מד' טפחים מקיפה סביב האם נאמר חריץ זה הוא חומתה והותר על ידי חריץ זה בעירוב כדרך כל העיירות אשר להן חומה סביב או אין כח חריץ זה יפה ככח חומה גובהה עשרה על פני הארץ להתיר הטלטול בעיר בשווקים וברחובות יורגו רבינו עיקר הדין הלכה למעשה ושכמ"ה:

תשובה אשר עוד בקשה נפשך הטהורה לדעת דעתי בענין עיר אייא שקורין האגי /האג/ במדינת האלאנדייא שנהר או חריץ מקיף לה מכל סביבותיה אם מותר לטלטל בתוכה ע"י עירוב ככל העיירות אשר חומותיהן סביבותיה או דילמא חומה גבוהה עשרה טפחים בעינן אבל חריץ לא מהני ואם בשכבר דברתי עם כבודך פא"פ וגליתי /וגליתי/ דעתי הענייה להיכן נוטה ומאיזה טעם דנתי היתה עלי יד מצותך גבירי להעלות דעתי גם במכתב ולהרחיב הדבור ואני לעשות רצונך חפצתי. ואומר דבר ברור הוא דיש לנו שני מיני רשות היחיד האחד הוא בגובה כל שגבוה עשרה ורחב ארבעה אע"פ שאין לו מחיצות כלל סביב והשני הוא בעומק כגון חריץ עמוק עשרה ורחב ארבעה ליושבים ודרים בעומקו וזה יש לו מחיצות סביב (ואין זה אופן התרת החריץ שעליו אנו דנין) והיינו דת"ר ריש יציאות השבת איזה רה"י חריץ שהוא עמוק י' ורחב ד' וכן גדר שהוא גבוה י' ורחב ד' ופירש"י גדר כותל שהוא גבוה י' ורחב ד' הוי רה"י גמורה שנגמרו מנין מחיצות שלה שיש לה מחיצות מכל צד דבגדר אמרינן מד' צדדין גוד אסיק פני המחיצה על ראשו ונמצא ראשו מוקף מד' צדדין וחללו ד' ע"כ והנה בכלל חריץ זה הוא כל איזה שטח שיהיה רחב ד' על ד' טפחים שיש לו מחיצות מקיפות אותו בגובה י' טפחים אף שהמחיצות עביין כל שהוא ובכלל הגדר הוא כל איזה גוף או גשם קרקע או טלטל שגבוה

עשרה ורחב ד' על ד' או יותר ואין לו מחיצות כלל אלא דאמרינן גוד אסיק מחיצה מכל צד והיינו טעמא דרב חסדא בעירובין פ' כל גגות דף צ"ג ובהמביא תנין דף ט"ו דאמר גידוד ה' ומחיצה ה' אין מצטרפין משום דתרי מילי נינהו דהגידוד הוא משום גוד אסיק ומחיצה היא כפשוטה הא כולו בגידוד ליכא מאן דפליג דודאי הוה מחיצה גמורה לכל דבר דהיינו ברייתא דלעיל גדר שהוא גבוה י' ורחב ד' דהוי רה"י גמורה לטלטל ולכלל דבר והיינו נמי דאמרינן בעושין פסין דף כ"ה אמר רב חסדא ומודה לי רב ששת שאם עשה מחיצה על התל שהועיל מ"ט הואיל ובאור מחיצות העליונות הוא דר ופרש"י דמיירי בתל שהוא יותר מבית סאתי ולא הוקף לדירה ועושה מחיצה ע"ג התל לדירה הועיל מטעם דבאור מחיצות העליונות הוא דר מוכח מזה דתל גבוה עשרה אפי' יותר מבית סאתי רה"י גמור הוא דאי ס"ד כרמלית הוא אמאי איצטריך רב חסדא למימר דמודי ליה רב ששת מטעם דבאור מחיצות העליונות הוא דר תיפוק לי' דמדאורייתא מחיצות התחתונות לאו מחיצות מיקרו אלא ודאי דמדאורייתא מחיצות התחתונות שמן מחיצות וכיון שכן אי לאו טעמא דבאור מחיצות העליונות הוא דר לא הוה מודי ביה ר"ש ולדעת הרא"ש שכתב עלה דהך דבעשה מחיצה על התל די לו ביותר מעשר אף שכל שאר השלש רוחות נשארות בגידוד כמות שהיו ואף שהתל עדיין יותר מבית סאתים מוכח בהדי' דכל מקום שהוא גבוה עשרה אף שכל מחיצותיו נעשו מכח גוד אסיק מחיצה שפיר מטלטלין ביה אף ביותר מבית סאתיים אם הוקף לדירה כגון שנעשה החריץ שסביבותיו לאחר שבנו עליו בתים שהרי לא יעלה בדעת אדם לחלק ולומר דשאני הכא שיותר מעשר אמות גזור בגדר אף שהשלש רוחות הם ע"י גידוד וגוד אסיק וגם רוח הרביעית על כרחיך ששים אמה ממנה ע"י גידוד הם להכי מטלטלין בה לאפוקי כשהרוח רביעית כולה אף אותן היתר מעשר אמות הוא ג"כ בגידוד ואין שם מחיצה כלל דאז לא נימא גוד אסיק בזה ודאי לא יסתפק אדם בו דמה יתן ומה יוסיף לענין גוד אסיק של שלש מחיצות ורוב הרביעית אם אותן העשר אמות ועוד נעשין במחיצה או בגידוד דבשלמא לענין היקף לדירה שפיר אמרינן כיון דביתר מעשר הוה ליה כפירצה מועלת המחיצה שם אבל לענין דלא נימא גוד אסיק ברור לכל רואי שמש דאין מקום לומר כן ולא נסתפק אדם בזה וכן מוכח נמי מדאמרינן פ' הדר דף ס"ז אמר עולא אמר ר' יוחנן קרפף יתר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ואפילו כור ואפי' כורי' הזורק לתוכו חייב מ"ט מחיצה היא אלא שמחוסרת דיורין ופריך ליה מהא דתניא סלע שבים גבוה י' ורחב ד' מטלטלין בתוכה עד סאתים וס"ד דמקשה דביתר מבית סאתים מטלטלים מתוכה לים ש"מ כרמלית היא כיון דמטלטלין מתוכה לים וקשיא לר' יוחנן דאמר קרפף יתר מבית סאתיים הזורק לתוכו חייב. ואי ס"ד דבגידוד יותר מבית סאתיים גרוע הוא ממחיצות שבגובה לאיזה דבר שיהיה מאי פריך ליה לר' יוחנן דילמא כי אמר ר"י קרפף יתר מבית סאתיים רה"י הוא דוקא במקום מחיצות אבל בגידוד יתר מבית סאתיים לא אמר אלא ודאי דאין חילוק בין מחיצות לגידוד בין בבית סאתיים בין ביתר מבית סאתיים ודו"ק והיינו נמי דאמרינן פ' הזורק דף ק' תל שהוא מתלקט עשרה מתוך ד' זורק ונח ע"ג חייב והיינו נמי ההיא דשבת בתל שהוא גבוה י' עד בית סאתי' דמייתנין בפ"ק דעירובין דף ט"ו ובפ"ב דסוכה דף כ"ד וכו' רש"י ז"ל דכל הני מחיצות נינהו להיקף בית סאתיים ולא ליותר מהן דלא נעשית לדירה. משמע בהדיא הא אם נעשו לדירה אפי' ביתר מיכן כמ"ש רש"י בהדיא דתל מוקף מחיצות הוא דכל שבגובה עשרה אמרינן ביה גוד אסיק מחיצות שלו והקף בהן את ראשו וזהו טעם משנתנו בעירובין דף ע"ה חריץ שבין ב' בתים מערבין שנים ואין מערבין אחד דמחיצה גמורה היא ומפסקת בין שתי החצרות. וראיתי בס' אמונת שמואל שכתב השואל דאין להביא ראייה ממשנה זו משום די"ל דדוקא לחומרא להכריח שני החצרות לערב שנים אמרו החריץ נדון כמחיצה אבל לא לקולא עכ"ל: והא ודאי בורכא דמה חומרא היא זו. הא אי לאו מחיצה היא נמצא חומרו קולו שהרי אם דינן לערב א' ועירבו שנים שניהם אסורין וזה ברור לתינוקות: ובפ' כל גגות דף צ' אמרינן דלרב דקייל"ן כוותי' מותר לטלטל בגגין אפי' יותר מבית סאתי' כל שמחיצותיו ניכרות דהיינו שאין הגג מכסה עליהן הרי בהדי' דאף ביותר מבית סאתיים ובכל הרוחות אמרינן גוד אסיק מחיצה ומותר לטלטל בכלו ואף שמואל לא פליג עליה התם אלא מטעם דהני מחיצות למטה עבידן למעלה לא עבידן אבל בחריץ שהוא סביבות העיר שנעשה לצורך העיר אפי' שמואל מודה וז"ב: ובפ' עושין פסין דף כ"ב מייתי מתני' דמבואות המפולשין בבורות שיחין ומעורות רה"י לשבת וכתבו התוס' בשם ר"ח וכגון שהבור רחוק מכל צד והולכין דרך כאן וכאן וקמ"ל דאפ"ה לא בטלי מחיצה דאי בור הולך מכותל אל כותל פשיט' דהוי מחיצה והנה אם יהיה חילוק בין אם כל סביבות התל או הגג נמוך

עשרה עד למרחוק או אם יהיה סמוך לו ברחוק ד' טפחים תל שני נראה ברור שאין חילוק בדבר וכאותה ששנינו חריץ שבין ב' חצרות עמוק עשרה ורוחב ד' ופירש רש"י דפחות מכאן נוח לפסעו משפתו אל שפתו אבל ברוחב ד' אין נוח לפסעו משפתו אל שפתו כההיא דא"ר אשי פ' הזורק דף ק' ע"א הני מילי היכי דהוה ד' (פי' דהיינו ד' טפחים ומשום דאין נוח לפסעו) אבל היכא דלא הוי ד' (פי' ד' טפחים) מיפסע פסעי ליה שמע מיניה דכל שיש ברוחב ד' טפחים אין נוח לפסעו ולא שייך תו למימר שדריסת הרגל שע"ג המחיצה תבטלנה: והיינו טעמא דבחרין כ"ע מודו דבעינן ד' טפחים אף דבהרחיק הכותל מכותל איכא מ"ד דסגי בשלשה טפחים דנפיק ליה מתורת לבוד משום דשם לא שייך דריסת הרגל לאפוקי בחריץ דשייך דריסת הרגל בעינן ד' טפחים ובהכי סגי דמה לי ד' טפחים או ד' אמות כיון דאין נוח לפסעו וכבר נפק לי' מתורת לבוד וגם איכא מקום חשוב בודאי אמרינן גוד אסיק מחיצה וכלשון משנתנו וכן בכ"מ שהזכירו חריץ הזכירו עומק עשרה ורוחב ארבעה: ובירושלמי ריש פ"ק דעירובין איתא רבי יעקב בר אחא ורבי יוסא בשם רבי יוחנן עושה חריץ על פתח המבוי עומק י' ורוחב ד' ומתיר המבוי ובעושיין פסין היה שם חריץ עמוק י' ורחב ארבעה ויש בו ששה לכאן וששה לכאן נידון משום דיומד לא סוף דבר חריץ אלא אפי' גבשושית ומקצתו גבשושית כל זה בירושלמי ופירוש גבשושית /גבשושית/ לע"ד היינו תל המתלקט י' מתוך ד' והנך רואה שחריץ פחות יותר מגבשושית וטעמא משום דחריץ מחיצותיו ניכרות יותר שהן חתוכות עד למטה משא"כ בגבשושית: והרמב"ם ז"ל בפי' /בפ' / י"ו מהל' שבת כ' הך דסלע שבים שהבאתי לעיל וכתב בפירושו דאם הוא יתר מבית סאתיים שהוא ג"כ רה"י אלא שאסור לטלטל בתוכו משום שלא הוקף לדירה ואח"כ כ' מקום שהוקף שלא לשם דירה אם פרץ פירצה יתר על עשר אמות וגדר בה לשם דירה עד עשר מותר לטלטל בכלו: משמע בהדי' דאתל נמי קאי שהרי אכלהו הנך שהזכיר לעיל אזיל ומפרש וכן פסק וכתב גידוד חמשה ומחיצה חמשה מצטרפין דמשמעו לכל דבר וכ"ש כולו בגידוד כדאי' בגמ' בהדי' הבאנוה לעיל: וכ"פ הטור סי' שס"ב תל שגבוה ה' והשלימו לי' וכו' חשיב מחיצה לטלטל ולכל דבר הרי מפורש דגידוד חמשה ומחיצה חמשה מחיצה גמורה היא לטלטל ולכל דבר ומכ"ש כולו בגידוד כמ"ש למעלה: מכל האמור מוכח בהדי' בלי שום חולק דכולו בגידוד מועיל לכל דבר וכיון שמועיל לכל דבר אין שום טעם וסברא לומר דליחיד תועיל המחיצה ולא לרבים מלבד שאין לנו לבדות סברות וחילוקים מלבנו דבר שאין לו שורש ולא רמז בתלמוד ולא בשום אחד מהפוסקים: ועוד מוכח מכל התלמוד דאדרבא לרבים מקילין כדקיי"ל בשיירא שחנתה בבקעה שנותנין לה כל צרכה משא"כ ביחיד כדאיתא בעירובין דף ט"ז שמעינן דרבים עדיפי ולע"ד מטעם זה הקילו במבוי בלחי ובחצר צריך שני פסין משום דסתם מבוי דרין בו יותר בני אדם מאשר דרין בחצר לכך הקילו בו אף שהרשב"א כתב טעם אחר כמ"ש בב"י ובכסף משנה: וגם זה פשוט מאוד בכל התלמוד והפוסקים דכ"מ שמותר ליחיד לטלטל בכלו אף רבים מותרין לטלטל בכלו מדא"ו אפי' בלי עירוב ושתוף אלא ששלמה ע"ה תיקן ערובין כדי שלא יבאו להוציא מרה"י לרה"ר כיון שאותו המקום משותף לרבים שדרין בו: אבל לענין עיקר המחיצות אין חילוק בין רבים ליחיד אדרבא ברבים מקילינן להם בעיקר המחיצות אי מטעמא דידי מפני שהם רבים אי מטעמא דהרשב"א ז"ל שהטעם משום צניעות על כרחך כל שהוא מותר ביחיד צריך יותר צניעות ואם ביחיד שהוא צריך צניעות הרבה אתה מתירו בארבע מחיצות בגוד אסיק כשהם רבים כגון חצר ומבוי לא כל שכן שהוא מותר ודוק שזהו ק"ו שאין עליו תשובה אף שאין צורך לזה שהדבר פשוט שכל שהוא מותר ליחיד מותר לרבים על ידי עירוב:

The teshuva goes longer, but in the 4th Year Halakha LeMa'aseh packet there is a bracket that ends here.

מחיצות

רש"י עירובין צב. ד"ה אף גג

אף גג - נהי נמי דשרינן ליה במחיצות תחתונות משום גוד אסיק, מיהו מחיצות ניכרות בעינן, שלא יהא גג בולט חוצה להם, דאי לא מינכרא - לא אמרינן גוד אסיק, וגדול נמי אסור, דאין לו שום מחיצה וכל שאין לו מחיצות אינו רשות היחיד, כל גגין שלהן חלקין היו ולא משופעין.

תלמוד בבלי שבת דף צו.

משנה. הזורק מרשות היחיד לרשות הרבים, מרשות הרבים לרשות היחיד - חייב. מרשות היחיד לרשות הרשות הרבים באמצע, רבי עקיבא - מחייב, וחכמים פוטריין. כיצד: שתי גזוזטראות זו כנגד זו ברשות הרבים, המושיט והזורק מזו לזו - פטור. היו שתיהן בדיוטא אחת, המושיט - חייב, והזורק - פטור, שכך היתה עבודת הלויים: שתי עגלות זו אחר זו ברשות הרבים, מושיטין הקרשים מזו לזו, אבל לא זורקין.

רש"י שבת דף צו.

משנה. הזורק ר' עקיבא מחייב - טעמא מפרש בגמרא. כיצד שתי גזוזטראות כו' - רבנן קאמרי להו. גזוזטראות - זיזין היוצאין מן הכותל ומניחין עליהן נסרים להלך. זו כנגד זו - בשני צידי רשות הרבים והן רשות היחיד שגבוהות עשרה ורחבות ארבעה. פטור - שלא מצינו זריקה והושטה במלאכת המשכן מרשות היחיד לרשות היחיד ורחב רשות הרבים מפסיק ביניהן, שלא היתה עבודת הלויים כך להושיט קרשים מעגלה לעגלה שבצדה, אלא לעגלה שלפניה (ושלאחריה), שארבע עגלות היו לבני מררי שהיו נושאים קרשי המשכן והן הולכין שתים כאחד, זו בצד זו כדאמרינן בגמרא, וכשהיו פורקין את המשכן לטעון על העגלות - היו מעמידין העגלות כדרך הליכתן, שתים זו אצל זו סמוך למשכן, ושתים זו אצל זו לפנייהם, דרך הליכתן לאורך רשות הרבים, שהיו רוצים להלך אחר עמוד הענן ההולך לפנייהם, ופורקי המשכן היו מושיטין הקרשים לאותן שעל שתי העגלות הסמוכות למשכן, והן מושיטין לאותן שלפניהם, אבל מעגלה לעגלה שבצדה - לא היו צריכין להושיט, שהרי שתיהן סמוכות לפורקי המשכן. היו שתיהן בדיוטא אחת - כלומר בעלייה אחת באורך רשות הרבים על פני הבית, ויש הפסק רשות הרבים ביניהם. הזורק פטור - הואיל ולמעלה מעשרה ולא מצינו זריקה מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים במשכן, לא באורך ולא ברוחב. והמושיט חייב - שמצינו הושטה כיוצא בה למעלה מעשרה במשכן מרשות היחיד לרשות היחיד, וקצת אורך רשות הרבים מפסיק ביניהם. שכך היתה עבודת הלויים - ומפרש ואזיל כיצד מצינו כזו בעבודתן - שבשתי עגלות זו אחר זו ברשות הרבים פורקי משכן מושיטין לאותן שעל העגלות שאצלן, והן מושיטין לאלו שלפניהם, אבל לא זורקין, שאין אותן קרשים נזרקות מפני כובדן.

תוס' עירובין פו: ד"ה גזוזטרא - תירוץ ב'

תוספות מסכת עירובין דף פו עמוד ב

גזוזטרא שיש בה ארבעה על ארבעה כו' - משמע דכי אין בה ארבעה על ארבעה אינו ממלא אבל גזוזטרא עצמה היא רה"י וכן גזוזטרא דמתני' דקתני אין ממלאין הימנה אא"כ עשה לה מחיצה עשרה אבל גזוזטרא גופה היא רה"י ומטלטל בכולה ותימה כיון דאין לה מחיצות אמאי היא רה"י והא טרסקל לא הוי רה"י אפילו לר' יוסי בר יהודה אלא משום דהדרא מחיצתא כדאמרינן בפרק בכל מערבין (לעיל דף לג:): וי"ל דבקיעת דגים לא היא בקיעה ואמרינן גוד אחית אבל

בטרסקל איכא בקיעת גדיים א"נ סתמא פתוח לרה"י והויא כחור היחיד ור"י האריך בזה בריש כל גגות גבי מחיצות שאינן ניכרות וא"ת כי אין בה ד' אמות על ד' אמות לישתרי למלאות לפ"ה שפירש בסוף כל גגות (לקמן דף צד:): דאמר פי תקרה בכל ארבע הרוחות וי"ל דהכא איירי דעבידא כי ארזילא באלכסון כעין גגין שלנו דלא אמרינן פי תקרה יורד כדאמרינן בעושין פסין (לעיל דף כה:): אי נמי כגון שהגזזטרא אינה שוה ומליאה פגימות כל סביבותיה דאין פי תקרה אי נמי כשאין טפח בעובי הגזזטרא דמשמע מפירוש הקונטרס דסוף פרק קמא דסוכה (דף יח:): בשמעתא דאכסדרה שיש לה פצימין דלא אמר פי תקרה יורד וסותם אלא אם כן יש בעובי התקרה טפח.

מאירי סוכה ד: ד"ה היתה גבוהה בא"ד ויש שואלים

בית הבחירה (מאירי) מסכת סוכה דף ד עמוד ב

היתה גבוהה מכ' ובנה בה עמוד גבוה עשרה ויש ממנו לכל רוח ד' אמות שאין כאן הלכות דופן עקומה אף זו פסולה ואין אומרינן הואיל ועמוד זה גבוה עשרה הרי ארבע רוחותיו מחיצות הם ונכשיר את העמוד מדין גוד אסיק מחיצות עד הסכך שאין אומרים גוד אסיק אלא במחיצות הניכרות הא כל שאין ד' אמות מהם לכותל כשרה מהלכות דופן עקומה ויש פוסלין אף בזו שכל שהעמוד גבוה עשרה מקום בפני עצמו הוא ואין בו הלכות דופן עקומה וזו של איצטבא בשאינה גבוה עשרה וכן כתבו קצת גאוני ספרד ואין הדברים נראין כן. ויש שואלים בשמועה זו ממה שאמרו במסכת שבת בפרק הזורק שאם זרק אבן על תל גבוה עשרה בשבת חייב מפני שהוא רשות היחיד אלמא לא בעינן מחיצות ניכרות ואין זו שאלה שבזו אי אתה צריך בה לגוד אסיק עד שתצטרך בה למחיצות ניכרות שאין הטעם אלא מפני שכל שגבוה עשרה ורחב ארבעה אינו תשמיש של בני רשות הרבים ודינו כרשות היחיד אף בלא מחיצות אבל בסוכה למחיצות אנו צריכים וא"כ הדבר צריך למחיצות ניכרות

מאירי שבת צו. ד"ה ב' גזוזטראות

אמר המאירי שתי גזוזטראות זו כנגד זו ברה"ר פירוש גזוזטראות זיזין היוצאים מן הכותלים ונסרים מונחים עליהם רחבים והם רה"י מפני שהם ברוחב ארבעה וגבוה (ג') [י'] ואמר שאם היתה גזוזטרא בצד זה של רה"ר וגזוזטרא אחרת בצד שכנגדה ורה"ר באמצע הזורק והמושיט פטור ולענין זורק באה משנה זו לדעת חכמים שקלוטה אינה כמי שהונחה ואף לענין מושיט פטור שאע"פ שמצינו הושטה במקדש כמו שהתבאר לא היתה ע"ד זו שהושטת קרשים מעגלה לעגלה ורה"ר באמצע לא מעגלה לעגלה שבצדה היתה שיהא רחב רה"ר מפסיק בנתים אלא מעגלה לעגלה שלפניה ואורך רה"ר בנתים:

[בעקבי הצאן סי' יז אות ג-ד]

יש מקום לחלק ולומר, דהיינו דוקא בתל ממש, אבל בתל המתלקט, מאחר שאין צדו זקוף, ואין כל גובה היו"ד טפחים של המחיצה נמצאים תוך ג"ט שעל פני שטח הקרקע (דנימא בהו לבוד), שדינו כרה"י מבלי היות לו מחיצות מסביב.

ד. ב' דיני רה"י לשבת

והנה עי' גמ' ערובין (צג:) דלר' חסדא, גידוד חמשה ומחיצה חמשה אין מצטרפין, עד שיהא או כולו בגידוד או כולו במחיצה. ומרימר פליג עלי', והלכתא כמרימר. ובדעת רב חסדא הסובר שאין מצטרפין הי' נ"ל, דשיטתו מבוססת על שתי הנחות: א) ס"ל כדעת הררד"ע הנ"ל, דגדר רה"י דתל הוא דין רה"י בפנ"ע, המתהוה בלי מחיצות, אלא רק מכח היותו מקום דע"ד המוגבה י"ט מן הקרקע, וממילא שפיר מצריך ר"ח שיהא או כולו במחיצה או כולו בגידוד, דאלו הן ב' דיני רה"י שונים לגמרי זמ"ז, ובעינן או שיהא לו דין רה"י מדין מחיצות יו"ד, או שיהא עליו דין רה"י מפאת היות קרקעית המקום מוגבה י"ט מע"ג הקרקע. אבל לצרף ה' טפחים דמחיצות, עם היות קרקע המקום מוגבה ה' טפחים, זה אינו מסתבר. ב) סובר רב חסדא, דאף דלגבי החצר התחתונה שפיר מצטרפים, וכלשון הגמ', הואיל ורואה פני עשרה, כלומר, דלגבי החצר התחתונה אין כאן לפנינו תל ה' עם מחיצה ה', אלא חריץ ה' עם מחיצה ה', וחריץ בודאי דינו כמחיצה ממש, הואיל ורואה פני האויר של המקום המוקף, מכ"מ לגבי החצר העליונה שפיר סובר ר"ח, דאין כאן מחיצה, ואותו המקום מיקרי מחיצה לגבי צד אחד (כלפי החצר התחתונה), ולא לגבי צדו השני (כלפי החצר העליונה).

וה"נ נראה דר"ל המקו"ח לגבי צוה"פ, שא"א להעמיד הקנה בתוך רה"י אחרת, באופן שהקנה שע"ג עוברת דרך מחיצה שלמה אחרת. נולכאורה נסתלקו בזה כל תמיהות הרב חזו"א (סי' ע' ס"ק כ"ב) ע"ד המקו"ח. ובפשוטו היה נראה שהוא כלל דאורייתא.

ג. בגדר דין תל המתלקט

ועי' תשובות הר צבי לאו"ח (ח"ב סי' כ"ג), אם מותר להעמיד הקנה שמן הצד ע"ג תל המתלקט, שהגרא"י קוק החמיר בזה, והגרצ"פ פרנק היקל, ולפי דרכו של האבנ"ז הנ"ל י"ל, דתליא הך מילתא בבעיא דאורייתא, בגדר הך דינא דתל המתלקט, אי הוי דינו כמחיצה ממש, אע"פ שמתלקט מתוך ד"א, ואין לומר בו לבוד, אעפ"כ דנים עליו כאילו כל זקיפת המחיצה עומדת תוך ג"ט על פני שטח הקרקע; או דנימא דאף דאין שמה מחיצות כלל, מכ"מ על גבי התל נידון כרה"י, מפני היותו מקום מוגבה י' טפחים מן הקרקע. ובאמת, כבר נחלקו האחרונים בדין תל, אי זקיפת צדדי התל דינם כמחיצה, וממילא, ע"ג התל דינו כרה"י ככל רה"י דעלמא, מכח זה שהמקום ההוא מוקף מחיצות מכל הצדדים; או דנימא, דדין רה"י דתל הוא דין בפנ"ע, מפני היותו מקום מוגבה י"ט מע"ג הקרקע. עי' מרכבת המשנה פי"ד מהל' שבת ה"ט"ז, שהביא בשם הר"ר דוד ערמאה שכתב בביאור הרמב"ם, דתל דינו כרה"י בלי מחיצות כלל. וכתב על דבריו הרב מרכה"מ, דעם היות ששיטה זו יש לה פנים מסבירות בלשון הרמב"ם, מכ"מ אין לה מקום כלל, והאריך מאוד בסתירת שיטתו.

אפילו אם נניח כדעת הרב מרכה"מ הנ"ל, דתל דינו כרה"י שע"י מחיצות ממש, עדיין

מסביבו, אפילו אין שמה חפצא של מחיצה, נכן שמעתי מכב' מו"ר הגרי"ד סולובייציק, ז"ל, בביאור כונתם, עפ"י דברי הגר"ח הנ"ל.]

בין מחיצות דסוכה לבין מחיצות דשבת (לשוויי רה"י), דלסוכה בעינן שיהא שמה חפצא של דפנות, משא"כ לרה"י דשבת, בעינן רק שיהא המקום מוקף

והנה להלכה קיי"ל דלא כר"ח אלא כמרימר. ויש להסתפק בדעתו, איזו משתי ההנחות של ר' חסדא פליג, אי פליג אהנחה א', וסובר דגם התל דינו כמחיצה אף לגבי החצר העליונה, וליכא דין רה"י כלל מבלי מחיצות; או דמסכים עם הנחה א', ורק פליג אהנחה ב', וסובר דכל שדינו כמחיצה כלפי צדו האחד, ממילא הוי דינו כמחיצה אף לגבי צדו השני; או אולי י"ל דפליג אשתי ההנחות דר"ח גם יחד.

והנה בערובין (פו:) מבואר דגוזזטרא הבולט מן הבית, דינו כרה"י, ועיי"ש בתוס' (ד"ה גוזזטרא) שעמדו על כך, ותימא, כיון דאין לה מחיצות, אמאי הויא רה"י... וי"ל דבקיעת דגים לא הויא בקיעה... א"נ סתמא פתוח לרה"י, והויא כחורי רה"י, דכרה"י דמי. הרי להדיא שכבר נסתפקו התוס' בנקודה זו הא', אם שייך להיות רה"י שלא ע"י מחיצות, אלא רק מפאת היות קרקעית אותה הרשות מוגבהת י"ט מע"ג הקרקע. והיא היא המחלוקת שבין הררד"ע והרב מרכבת המשנה, ותליא בהבנת מרימר (אשר כוונתו קיי"ל), אי בא לאפלוגי עליה דר"ח בהנחתו הא' או לא.

ה. חי' החזו"א בסתימת מחיצות

ובנוגע להנחתו השני של ר"ח, אי פליג מרימר על זה או לא, ע"י חזו"א חאו"ח (סי' ק"ז אות ז') דבזה"ז יש היתר מחזור ומרווח לכרכים שלנו, דבאמת כל השוקים והרחובות הן רה"י גמורה מן התורה, דכולן תמצא בהן אחת המוקפת ג' מחיצות, [דמדאורייתא סגי בעומד מרובה על הפרוץ, וענין הפרצה יתר מעשר אינו אלא מדרבנן, כאשר הביא המשנ"ב בשם הפרמ"ג — הובאו דבריו לעיל לענין גדר דין צוה"פ, וכן הכריע החזו"א שם סוף אות ח', כדעת הגאון בעל בית אפרים, ודלא כהרב משכנ"י. וכן תפס בפשיטות בתשו' אגרות משה או"ח ח"ב סי' צ"ג], והיא רה"י, וכל

והנה ההנחה הא', דהחלק הפרוץ מהמחיצה חשוב כאילו הוא עומד ממש, ולא רק דליכא הפסק בהמשכיות המחיצה, נקודה זו אולי יש להוכיח מתוספתא דכלאים המובאה בגמ' ערובין (טז.) דכל שיש מחיצה המפסקת בין שני שדות, מותר לזרוע גפנים מכאן ותבואה מכאן מבלי להרחיק ד"א. אכן אם יש פרוץ כעומד במחיצה, כנגד העומד מותר, וכנגד הפרוץ אסור. ואם הי' עומד על הפרוץ, אף כנגד הפרוץ מותר. הרי להדיא, דבעומד עה"פ, והפרצה איננה יתירה מיו"ד אמות, דאף כנגד הפרוץ מותר לזרוע גפנים מכאן ותבואה מכאן, דחשיב כאילו הפרוץ כולו סתום, מכח ההלכה דרובו ככולו.

אכן, עדיין יש מקום לערער על הוכחה זו ולומר, כסברת האחרונים שהבאנו לעיל [לגבי ספקו של הפרמ"ג, אי מהניא צוה"פ לשוויה רה"י דאורייתא א"ל], דיש לחלק בין מחיצות דכלאים לבין מחיצות דשבת. דבעומד מרובה על הפרוץ, מדין רובו ככולו נידון כאילו יש שמה חפצא של מחיצה המפסקת בין שני השדות למשך כל האורך שביניהם, ואפילו במקום הפרוץ, וכל שיש הפסק בחפצא של מחיצה בין שני השדות, בהכי סגי להתיר איסור כלאים. אך עדיין לא הוכחנו דמדין עומד מרובה על הפרוץ יהיה נידון החלק הפרוץ

ג' או ד' מחיצות

עירובין יא: מתני' עד שלש

תלמוד בבלי מסכת עירובין דף יא עמוד ב

משנה. הכשר מבוי; בית שמאי אומרים: לחי וקורה, ובית הלל אומרים: או לחי או קורה. רבי אליעזר אומר: לחיין. משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני רבי עקיבא: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על מבוי שהוא פחות מארבע אמות שהוא נותר או בלחי או בקורה, על מה נחלקו - על רחב מארבע אמות ועד עשר, שבית שמאי אומרים לחי וקורה, ובית הלל אומרים: או לחי או קורה. אמר רבי עקיבא על זה ועל זה נחלקו. גמרא. כמאן? דלא כחנניה ולא כתנא קמא! - אמר רב יהודה: הכי קאמר הכשר מבוי סתום כיצד? בית שמאי אומרים: לחי וקורה ובית הלל אומרים: או לחי או קורה. בית שמאי אומרים לחי וקורה למימרא דקא סברי בית שמאי ארבע מחיצות דאורייתא? - לא, לזרוק - משלש הוא דמחייב, לטלטל - עד דאיכא ארבע. בית הלל אומרים או לחי או קורה לימא קא סברי בית הלל שלש מחיצות דאורייתא? לא, לזרוק - משתים הוא דמחייב, לטלטל - עד דאיכא שלש

עירובין יב: אמר רב יהודה ... היכר ורש"י ד"ה לחי משום מחיצה

תלמוד בבלי מסכת עירובין דף יב עמוד ב

אמר רב יהודה: מבוי שלא נשתתפו בו, הכשירו בלחי - הזורק לתוכו חייב, הכשירו בקורה - הזורק לתוכו פטור. מתקיף לה רב ששת: טעמא דלא נשתתפו בו, הא נשתתפו בו - אפילו הכשירו בקורה נמי חייב. וכי ככר זו עשה אותו רשות היחיד או רשות הרבים? והתניא: הצירות של רבים ומבואות שאינן מפולשין, בין עירבו ובין לא עירבו - הזורק לתוכן חייב! אלא אי איתמר הכי איתמר, אמר רב יהודה: מבוי שאינו ראוי לשיתוף, הכשירו בלחי - הזורק לתוכו חייב. הכשירו בקורה - הזורק לתוכו פטור. אלמא קסבר: לחי משום מחיצה, וקורה משום היכר. וכן אמר רבה: לחי משום מחיצה וקורה משום היכר. ורבא אמר: אחד זה ואחד זה משום היכר

רש"י מסכת עירובין דף יב עמוד ב

לחי משום מחיצה - וקסבר: שלשה מחיצות דאורייתא

צד. משנה למשנה

תלמוד בבלי מסכת עירובין דף צד עמוד א

משנה. חצר שנפרצה לרשות הרבים, המכניס מתוכה לרשות היחיד או מרשות היחיד לתוכה - חייב, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים: מתוכה לרשות הרבים או מרשות הרבים לתוכה - פטור, מפני שהיא ככרמלית.

גמרא. ורבי אליעזר, משום דנפרצה לרשות הרבים הוא לה רשות הרבים? - אין, רבי אליעזר לטעמיה. דתניא, רבי יהודה אומר משום רבי אליעזר: רבים שבררו דרך לעצמן - מה שבררו בררו. - איני? והאמר רב גידל אמר רב: והוא שאבדה להן דרך באותו שדה. וכי תימא: הכא נמי כגון שאבדה לה דרך באותה חצר - והאמר רבי חנינא: עד מקום מחיצה מחלוקת! - אימא: על מקום מחיצה מחלוקת. ואיבעית אימא: בצידי רשות הרבים קמיפלגי; דרבי אליעזר סבר: צידי רשות הרבים - כרשות הרבים דמו, ורבנן סברי: צידי רשות הרבים - לאו כרשות הרבים דמו. וליפלוג בצידי רשות הרבים בעלמא! - אי איפליגו בצידי רשות הרבים בעלמא - הוה אמרינן: כי פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר - הני מילי היכא דאיכא חיפופי, אבל היכא דליכא חיפופי - אימא מודו ליה, קא משמע לן. - והא מתוכה קאמר! - אידי דאמור רבנן מתוכה אמר איהו נמי מתוכה. ורבנן, אמר רבי אליעזר צידי רשות הרבים, ומהדרו ליה אינהו מתוכה? - הכי קאמרי ליה רבנן לרבי אליעזר: מי לא קא מודית לן היכא דטילטל מתוכה לרשות הרבים, ומרשות הרבים לתוכה דפטור - מפני שהיא כרמלית, צידי נמי לא שנא. ורבי אליעזר - התם לא קא דרסי לה רבים, הכא - קא דרסי לה רבים.

משנה. חצר שנפרצה לרשות הרבים משתי רוחותיה, וכן בית שנפרץ משתי רוחותיו, וכן מבוי שנטלו קורותיו או לחיי - מותרים באותו שבת, ואסורים לעתיד לבא, דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: אם מותרין לאותו שבת - מותרין לעתיד לבא, ואם אסורין לעתיד לבא - אסורין לאותו שבת.

חידושי הרשב"א מסכת עירובין דף צד עמוד א

הכי קאמרי ליה מי לא מודית לן הכא דלטלטל מתוכה לרשות הרבים דפטור מפני שהיא כרמלית. איכא למי' דהכא משמע דאפי' ג' מחיצות לאו דאורייתא משום דנפרצה זו לרשות הרבים בדופן ד' הרי זו כרמלית גמורה והמכניס והמוציא מרשות הרבים לתוכה ומתוכה לרשות הרבים פטור, ואלו בפ"ק אמרי' דג' מחיצות דאורייתא, והתם אמרינן דקורה משום היכר דאלמא ג' מחיצות לכולי עלמא (אמור) [רה"י] מדאורייתא ומבוי דאורייתא משרא שרי [בלא] (ב) לחי ובלא קורה, והראב"ד ז"ל תירץ דהתם במבוי דלא דחקו ביה רבים וכגון שיש אסקופה גבוהה ג' טפחים לפניו דלא דרסי ביה רבים דלא ניהא תשמישתי, אבל הכא דליכא עכובא דדרסי ביה רבים בהדיא הלכך מבטלים מתורת חצר, ואע"ג דתניא [טהרות פ"ו מ"ט] חצר שהרבים נכנסין בזו ויוציאין בזו רשות היחיד לשבת התם איכא ד' מחיצות מעלייתא אבל היכא דליכא אלא ג' אתו רבים ומבטלי ליה, (וי"ל) [וי"מ] דהתם במבוי הפתוח לכרמלית אבל בפתוח לרשות הרבים כחצר זו שנפרצה לרשות הרבים דשלוש מחיצות לאו דאורייתא, ולפי דבריהם מבוי הסמוך לרשות הרבים אין הכשרו בקורה אלא או במחיצה או בצורת פתח או בלחי דקיי"ל כאביי דאמר לחי משום [מחיצה גבי] לחי העומד מאליו:

רש"י שבת ו: ד"ה קמ"ל ורש"ש שם

רש"י מסכת שבת דף ו עמוד ב

קא משמע לן גמורה - כלומר: זו היא שנגמרו מניין מחיצות שלה, שיש לה מחיצות מכל צד, כגון חריץ, וכן גדר, דאמרינן מארבעה צדדין גוד אסיק פני המחיצה על ראשו, ונמצא ראשו מוקף מארבעה צדדין וחללו ארבעה, אבל דר' יהודה - לא נגמרו מחיצות שלה למנינן, ולא רשות היחיד היא כלל.

רש"ש מסכת שבת דף ו עמוד ב

רש"י ד"ה קמ"ל גמורה שיש לה מחיצות בכל צד כו' דאמר' מד' צדדין כו' מוכח להדיא דאזיל כאן בשיטת הרמב"ם רפ"ד מה"ש ה"ד ובפ"ז ה"ט וע"ש בנו"כ דלא הוי רה"י עד דאיכא ד' מחיצות. וזה סותר גירסתו ופירושו בעירובין (יא ב' יב ב) דמוכח דבג' מחיצות הוא רה"י:

שיטת הרמב"ם

פ"ד שבת ה"א, ה"ד, ה"ו

רמב"ם הלכות שבת פרק יד

הלכה א

ארבע רשויות לשבת: רשות היחיד ורשות הרבים וכרמלית ומקום פטור, איזו היא רה"ר מדברות ויערים ושווקים ודרכים המפולשין להן, ובלבד שיהיה רוחב הדרך ט"ז אמה ולא יהיה עליו תקרה, ואי זו רה"י תל שגבוה עשרה טפחים ורחב ארבעה טפחים על ארבעה טפחים או יתר על כן, וכן חריץ שהוא עמוק עשרה ורחב ארבעה על ארבעה או יתר על כן, וכן מקום שהוא מוקף ארבע מחיצות גובהן עשרה וביניהן ארבעה על ארבעה או יתר על כן אפילו יש בו כמה מילין אם הוקף לדירה כגון מדינה המוקפת חומה שדלתותיה ננעלות בלילה ומבואות שיש להן שלשה כתלים ולחי ברוח רביעית, וכן חצר ודיר וסוהר שהוקפו לדירה כולן רה"י גמורה הן.

הלכה ד

איזו היא כרמלית תל שיש בו ארבעה על ארבעה או יתר על כן וגבהו משלשה ועד עשרה, שהכרמלית אינה תופשת אלא עד עשרה ואינה רחבה פחות מארבעה על ארבעה, וכן חריץ שיש בו ארבעה על ארבעה או יתר על כן ועמוק משלשה עד עשרה, וכן מקום שהוקף בארבע מחיצות גובהן משלשה ועד עשרה וביניהן ארבעה על ארבעה או יתר על כן, וכן קרן ב זוית הסמוכה לרה"ר והוא המקום שמוקף שלש מחיצות והרוח הרביעית רה"ר כגון מבוי שאין לו לחי או קורה ברוח רביעית וכן הימים והבקעה בין בימות החמה בין בימות הגשמים כל אלו כרמלית הן.

הלכה ו

בור שבכרמלית הרי הוא ככרמלית אפילו עמוק מאה אמה אם אין בו ארבעה. רה"ר שהיתה עליה ג תקרה או שאין ברחבה ט"ז אמה הרי היא ככרמלית, ד אצטבא שבין העמודים העומדים ברה"ר הרי היא ככרמלית, וצדי רה"ר

ככרמלית, אבל בין העמודים הואיל ורבים דורסין ביניהן הרי הן רה"ר. +/השגת הראב"ד/ בור שבכרמלית הרי הוא ככרמלית. א"א ברייתא זו הטעתו דתניא פרק הזורק (שבת ק) הזורק מן הימים לסרטיא או מסרטיא לים פטור ר' שמעון אומר אם יש מקום עמוק עשרה ורחב ארבעה חייב, הוא סבר מדפליג את"ק מכלל דת"ק אכל כרמלית קאמר ולא היא לא אמר ת"ק אלא בבור שבים דכוליה ים כרמלית הוא הואיל והמים צפים על פיו אבל בור שביבשה ועל שפתו כרמלית רה"י גמורה היא משמעטא דפרק בכל מערבין (עירובין לד) נתנו בבור אפילו עמוק מאה אמה ע"ש, ולא עוד אלא אפילו סלע שבים גבוה עשרה ורחב ד' אין מטלטלין מתוכה לים ולא מן הימים לתוכה וכן ספינה שבים. /השגת הראב"ד/ רשות הרבים שהיתה עליו תקרה וכו' הרי הוא ככרמלית. א"א נראה לי במקום שאין רשות הרבים קבועה שם. +

פ"ז ה"א-ה"ב, ה"ד-ה"ה, ה"ט, הכ"ב, הל"ה

רמב"ם הלכות שבת פרק יז

הלכה א

מבוי שיש לו שלשה כתלים הוא הנקרא מבוי סתום, ומבוי שיש לו שני כתלים בלבד זה כנגד זה והעם נכנסין ברוח זו ויוצאין בשכנגדה הוא הנקרא מבוי המפולש.

הלכה ב

היאך מתירין מבוי הסתום, עושה לו ברוח רביעית א לחי אחד או עושה עליו קורה ודיו, ותחשב אותה קורה או אותו לחי כאילו סתם רוח רביעית ויעשה רה"י ויהיה מותר לטלטל בכולו, שדין תורה בשלש מחיצות בלבד מותר לטלטל ומדברי סופרים היא הרוח הרביעית ולפיכך די לה בלחי או קורה.

הלכה ד

מבוי שהוא שוה מתוכו ומדרון לרשות הרבים או שוה לרה"ר ומדרון לתוכו אינו צריך לא לחי ולא קורה שהרי הוא מובדל מרה"ר. +/השגת הראב"ד/ מבוי שהוא שוה מתוכו ומדרון לרשות הרבים. א"א דוקא במדרון המתלקט עשרה מתוך ארבע שהוא כמחיצה והכי איתא בתוספתא (שבת פ"א ה"ד).+

הלכה ה

מבוי שצדו אחד כלה לים וצדו אחד כלה לאשפה של רבים אינו צריך כלום, שאשפה של רבים אינה עשויה להתפנות ג ואין חוששין שמא יעלה הים שרטון.

הלכה ט

מבוי שאין ברחבו שלשה ח טפחים אינו צריך לא לחי ולא קורה ומותר לטלטל בכולו, שכל פחות משלשה הרי הוא כלבוד, מבוי שהכשירו בקורה אף על פי שמותר לטלטל בכולו כרה"י הזורק מתוכו לרה"ר או מרה"ר לתוכו פטור, שהקורה משום הכר היא עשויה, אבל אם הכשירו בלחי הזורק מתוכו לרשות הרבים או מרה"ר לתוכו חייב שהלחי הרי הוא כמחיצה ברוח רביעית. +/השגת הראב"ד/ מבוי שהכשירו בקורה אע"פ שמותר לטלטל בכולו. א"א הא מילתא קשיא טובא כיון שמותר לטלטל בכולו אלמא במבוי שיש לו שלש מחיצות קאמר וקיימ' לן דג' מחיצות דאורייתא א"כ הכשירו בקורה אמאי פטור וכי באו חכמים להקל בשל תורה להטעינו קורה. +

הלכה כב

לחי הבולט מדפנו של מבוי כשר, ג ולחי העומד מאליו אם סמכו עליו מקודם השבת כשר, ולחי שהוא נראה מבפנים לחי ומבחוץ ד אינו נראה לחי, או שהיה נראה מבחוץ לחי ומבפנים נראה שהוא שוה וכאילו אין שם לחי, הרי זה נידון משום לחי, לחי שהגביהו מן הקרקע שלשה טפחים או שהפליגו מן הכותל שלשה לא עשה כלום, אבל פחות מג' טפחים כשר שכל פחות משלשה כלבוד, לחי שהיה רחב הרבה, בין שהיה רחבו פחות מחצי רוחב המבוי בין שהיה רחבו כחצי רוחב המבוי כשר ונידון משום לחי, אבל אם היה יתר על חצי רוחב המבוי נידון משום עומד מרובה על הפרוץ.

הלכה לה

אכסדרה בבקעה מותר לטלטל בכולה ואע"פ שהיא שלש מחיצות ותקרה, שאנו רואין כאילו פי תקרה יורד וסותם רוח רביעית, והזורק מרה"ר לתוכה פטור כזורק למבוי סתום שיש לו קורה, בית או חצר שנפרץ קרן זוית שלה בעשר אמות הרי זה אסור לטלטל בכולו אע"פ שכל פרצה שהיא עד עשר אמות כפתח, אין עושין פתח בקרן זוית, ואם היתה שם קורה מלמעלה על אורך הפרצה רואין אותה שירדה וסתמה ומותר לטלטל בכולו והוא שלא תהיה באלכסון. +/השגת הראב"ד/ אכסדרה בבקעה וכו' והזורק מרה"ר לתוכה פטור. א"א זה שבוש. +

מגיד משנה הלכות שבת פרק יז

הלכה ד

[ד] מבוי שהוא שוה מתוכו וכו'. ברייתא בהזורק (שבת דף ק') מבוי שהוא שוה לתוכו ונעשה מדרון לרשות הרבים או שוה לרשות הרבים ונעשה מדרון לתוכו אותו מבוי אינו צריך לא לחי ולא קורה ר' חנינא בן גמליאל אומר תל המתלקט

עשרה מתוך ארבע זורק ונח על גביו חייב, ע"כ. וכתב הרשב"א ז"ל רישא נמי שהוא בדין מבוי במתלקט עשרה טפחים מתוך ארבע אמות הוא ובהדיא קתני בתוספתא מבוי ששוה לרה"י ועשוי מדרון לרה"ר אם יש בו גובה עשרה טפחים בתוך ד' אמות אינו צריך לחי וקורה ובכיוצא בזה שנויה שם בשוה לרה"ר ועשוי מדרון לרה"י ואח"כ הביאו דין התל דר' חנינא וזו היא הברייתא עצמה שהביאו כאן בגמרא אלא שדרך בעלי הגמרא לקצר בלשון הברייתות בהרבה מקומות ע"כ דבריו. וכן פסק בספרו דדוקא מתלקט עשרה מתוך ארבע אמות:

הלכה ט

[ט] מבוי שאין ברחבו וכו'. כבר בארתי שם (י"ב) וכמה א"ר אחילאי ואי תימא רב יחיאל עד ד'. פ"ל ובפחות מכן אינו צריך כלום. ואחר כן אמרו ואיבעית אימא דרב אחילאי גופא תנאי היא ולזה לא פסקה רבינו אלא בפחות מג' ומדין לבוד. אבל הרשב"א ז"ל פסק וכך כתב ויש מגדולי המורים שהורו שכל שאינו רחב ד' או שאין בפתחו ד' אין צריך כלום ולזה הדעת נוטה עכ"ל:

מבוי שהכשירו בקורה וכו'. כבר בארתי בראש הפ' שדעת רבינו ז"ל הוא שדין תורה הוא שכל שיש בו שלש מחיצות הוא ככרמלית ואפ"ל מוכשר בקורה ובמוכשר בלחי דינו כדין רה"י גמורה דבר תורה ויצא לו ממה שאמרו (שם י"ב): הכשירו בלחי הזורק לתוכו חייב. הכשירו בקורה הזורק לתוכו פטור. לחי משום מחיצה קורה משום היכר. ומפרש רבינו בג' מחיצות ולחי ואינו גורס בסוגיא (שם י"א): דילמא קא סברי ב"ש ד' מחיצות דאורייתא וכו' מיחייב אלא אסור. וכך היא גרסת ר"ח ז"ל. ויש לרבינו פירוש לפי שטתו בגרסא זו והסוגיא שבפרק כל גגות (שם צ"ד) דקאמר בחצר שנפרצה ברוח רביעית דאמרו ליה רבנן לר"א מי לא מודית היכא דטלטל מתוכה לרה"ר דפטור מפני שהיא ככרמלית ע"כ. ופשטו של לשון זה מורה כדברי רבינו ובאמת שיש לו לידחק בפירוש הסוגיא שבפ"ק ובעלי התוס' והרשב"א ז"ל סבורים דכל שיש לו ג' מחיצות רה"י גמורה דבר תורה ונדחקו בפ"ל סוגיא זו דכל גגות. ויש מחלקים בין פתוח לרה"ר לפתוח לכרמלית. והר"א ז"ל בהיות פשוט אצלו דג' מחיצות כרה"י גמורה דבר תורה. כתב בהשגות א"א הא מילתא קשיא לי טובא וכו' להטעינו בקורה עכ"ל. ומדבריו נראה שלא דקדק בדברי רבינו שהוא סבור שדבר תורה הוא ככרמלית. ועוד אני תמה לפי דעתו בדברי רבינו למה לא השיגו פי"ד:

כסף משנה הלכות שבת פרק יז

הלכה ט

[ט] מבוי שאין ברחבו ג' טפחים וכו'. נראה שאע"פ שבתוכו רחב כמה אם אין בפתחו שלשה טפחים אינו צריך כלום דחשיב כסתום:

מבוי שהכשירו בקורה וכו'. כתב הרמ"ך זה תימה דבגמרא (עירובין י"א): מסיק אליבא דב"ה דמשתים הוא דמיחייב לזרוק והוא אמר דאפילו בשלשה הזורק לתוכו פטור כיון דהכשירו בקורה, ואי מוקים לה בשפתוחה לרה"ר דחשבינן לה ככרמלית אפילו יש לה ג' מחיצות כמ"ש בפ"ד א"כ יהא אסור לטלטל שלא באו חכמים להקל כשתקנו עירובין אלא להחמיר כדאמרינן (שם י"ב): וכי כבר עושה אותה רה"י וצ"ע. וע"כ משוינן חילוק בין פתוח לרה"ר לפתוח לכרמלית דבפרק כל גגות (שם צ"ד) אמרינן בחצר שנפרצה לרה"ר דלרבנן המטלטל מתוכה לרה"ר פטור נמצא שאע"פ שיש לו ג' מחיצות נקרא כרמלית ובפ"ק אמרינן דלזרוק משתים הוא דמיחייב אלמא דרה"י הוא בשתי מחיצות ע"כ:

אריך הצבי ריש סי' ז

סימן ז'

בגדר ביה"ש דתחילת שבת

שמוקף שלש מחיצות וכו'. ועיי"ש במ"מ ובכס"מ, שלדעת הרבה מהמפרשים אף מקום המוקף ג' מחיצות דינו כרה"י מן התורה. ולפי דעתם יש להסתפק בזה שהצריכו חכמים תיקון

ולריו"ח דאמר בפרק הדר, קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה, אפילו כור ואפי' כוריים, הזורק לתוכו חייב, וה"ה אפילו לאלף כורים, דמה שיעור יהיה, וי"ל דמחיצה שאינה עשויה בידי אדם לא חשיבא מחיצה כולי האי, ואפי' רבנן מדוד דאתו רבים ומבטלי מחיצה.

וביאר הכנס"י בכונת דברי התוס' [וכ"ה בתוס' הרא"ש שמה] דצירוף ג' תנאים אלו מבטלים למחיצה — מן התורה: א', יתר מב"ס, ב', מחיצה העומדת מאליה, ביד"ש, וג', אתו רבים ומבטלי מחיצתא. הא קמן שהמושג דרבנן של קרפף יותר מב"ס שלא הוקף לדירה, יש לו עיקר בדאורייתא — בדין הזה. וכן הדין

א. בגדר דין התיקון ברוח רביעית

כתב הרמב"ם פי"ד מהל' שבת ה"א, ואיזו רה"י ... מקום שהוא מוקף ד' מחיצות, וכתב עוד שם בה"ד איזו היא כרמלית ... מקום

(1) שורש בדאורייתא לענין נפרץ למקום האסור לו: ועי' בכס"מ (פי"ז ה"ט) שחילק — לדעת הרמב"ם — בין פתוח לרה"ר לבין פתוח לכרמלית, דבמקום מוקף ג' מחיצות ופתוח לרה"ר, דינו ככרמלית בלבד; ואילו בפתוח לכרמלית, אז דינו כרה"י. הרי שלפי הבנתו בשיטת הרמב"ם, הדין דרבנן דנפרץ למקום האסור לו הוא כעין דאורייתא של דין זה.

שורש בדאורייתא לדין קרפף: וכעיי"ז מצינו ג"כ בתוס' ערובין (כב:) ד"ה דילמא, וחימא, דלרבנן כל א"י תעשה רה"י ע"י סולמא דצור ... ובבל נמי, דמקיף לה דיגלת, ולא אתו רבים ומבטלי מחיצתא,

ארץ

סב

ברוח רביעית, אם גדר ענין זה היינו, דמדרבנן דינו ככרמלית (בג' מחיצות), ואינו נחשב כרה"י עד שיהיו לו ד' מחיצות; או דנימא, דאף מדרבנן — כל שמוקף בג' מחיצות דינו כרה"י, אך מאחר שברוח הרביעית נפרץ הוא למקום האסור לו, אסור לטלטל בו. ויש בזה נפק"מ טובא לדינא למקום המוקף בג' מחיצות, וברוח הרביעית יש שם מקום פטור, דלפי הצד הא' יהי' אסור לטלטל, ואילו לפי הצד הב' יהי' מותר, ובס' גאון יעקב למס' ערובין (בקטע הראשון) כתב להקל בזה, וכהצד השני.

ט"ז אורח חיים סימן שסג

(א) (פמ"ג) שיש לו ג' מחיצות. בטור כתוב כאן שהוא רה"י גמור מן התורה והקשה ב"י דהא בס"י שמ"ה כ' הטור דמבואות שיש לשם ג' מחיצות ואין לחי וקורה ברוח רביעי' דהוה כרמלית ות"י דהא דאמר כאן רה"י גמור לאו לחייב הזורק לתוכו מרה"ר אלא להתיר הטלטול בתוכה וכו' שכך דין כרמלית מן התורה כו' והוא דחוק דהא רה"י גמור אמר כאן, ולעד"נ לתרץ דבס"י שמ"ה מיירי שהרוח הרביעית הוא לרה"ר שכ"כ שם וקראן זויות הסמוכות לרה"ר כגון מבואות שיש להם ג' מחיצות כו' וזה המבוי זמנין דחקי בו רבים להיכנס שם כשיש ברה"ר הרבה בני אדם כדאיתא בגמרא פ"ק דשבת דף י' ז' / הלכך אע"פ שהוא מצד עצמו הוה רה"י גמור מ"מ הרה"ר מפסידו מלהיות רה"י אלא בטל אצל רה"ר ונקרא צידי רה"ר והוה כרמלית, משא"כ כאן דלא מיירי בענין זה שדוחקין שם רבים לפעמים ממילא נשאר עליו שם רה"י גמור מן התורה אע"ג דאמ' כאן כ"מ שיש ג' מחיצות כו' והיינו באין שם ביטול מצד כניס' הרבים מדוחק חילוק זה מצאתי במ"מ פי"ז וז"ל ויש מחלקים בין פתוח לרה"ר ובין פתוח לכרמלית עכ"ל ולשון כ"מ שזכר הטור משמע אפי' פתוח לרה"ר והיינו במקום שאין רבי' נדחקים שם ועי"ל דכל מקום דנקט הטור קאי אחרז ומבוי:

ביאור הלכה סימן שסג

סעיף א

* אסרו חכמים וכו' - ולענין אי מקרי רה"י מן התורה לחייב הזורק מתוכו לר"ה יש פלוגתא בזה בין הראשונים לדעת הרמב"ם פי"ד לא מקרי רה"י מן התורה אלא בארבע מחיצות או עכ"פ בג' מחיצות שלימות ולחי בכותל ד' דחשיב כמחיצה, וכן מוכח דעת ר"ה בפירושו בדף י"ב ע"ש, אכן לדעת רוב הפוסקים [היינו רש"י בעירובין י"ב ע"ב ותוספות בכמה מקומות והראב"ד בהשגותיו והרא"ש פ"ק דסוכה והרשב"א בעבוה"ק ובחידושו והריטב"א] בשלשה מחיצות או בשתי מחיצות ולחי רה"י גמור הוא מן התורה. ודע דאין נ"מ לדעה זו אם שתי המחיצות היו כמין גם או שתי המחיצות היו זו כנגד זו דגם בזה מקרי רה"י מן התורה כיון שיש לו עוד לחי (הכי מוכח מעירובין דף י"ב ע"ב מקושית הגמרא שם מברייתא דר' יהודה ע"ש) אכן אם ר"ה מהלכת בין המחיצות מוכח בשבת דף ו' ע"ב דלכו"ע לא מהני בזה הלחי לשויה רה"י כיון דרבים בוקעין בין המחיצות, ועיין בעירובין י"ב ע"ב בתוספות ד"ה איתביה ובדף כ"ב ע"א ד"ה דרבנן אדרבנן וכו' דמשמע לכאורה בהיפוך מדברינו אבל כבר תמה עליהם הגרע"א בדף י"ב ע"ב בהגהותיו מהך סוגיא דשבת הנ"ל וכן מצאתי בריטב"א דף כ"ב ע"א בשם התוספות גופא דלישנא דאין מערבין ר"ה בכך משמע אפילו מדאורייתא לא מהני. ודע עוד דיש קצת מן הראשונים דעושיין הכרעה בין השיטות ומובא בט"ז דהיכא שפתוח המבוי או החצר הזה לר"ה כיון דזמנין דחקי ביה רבים ועיילי לגויה אין עליהם מן התורה שם רה"י ומתיישב בזה הסוגיא דכל גגות דף צ"ד ע"א דמוכח שם לכאורה להדיא דכל שנפרצה כותל אחד מחצירו הסמוך לר"ה אם זרק מתוכה לר"ה פטור עיי"ש בריטב"א ובהרה"מ פי"ז מהלכות שבת ובכ"מ שם בשם הרמ"ך:

עה"ש סי' שמה ס"ד

ערוך השולחן אורח חיים סימן שמה

סעיף ד

ואמנם התבוננתי בדבריו דלא על כל הדברים אמר כן וגם איהו ס"ל דג' מחיצות הוה רה"י מן התורה אך זהו אם עומדים במקום שאין לפניהם רשות הרבים, ורק במקום שלפניהם רשות הרבים א"א לעשותו רה"י אפילו מן התורה

אם אינו מגודר באיזה הפסק כמו בלחי או קורה או גיפופין מטעם שדרך הרבים ליכנס לתוכה ואיך נקראנו רה"י, ולכן הוי גם מן התורה ככרמלית וזהו שכתב כאן [הל' ד'] בגדר כרמלית וז"ל וכן קרן זוית הסמוכה לרשות הרבים והוא המקום המוקף ג' מחיצות והרוח הרביעי הוא רשות הרבים כגון מבוי שאין לו לחי או קורה וכו' עכ"ל וכן בפ"י המשנה ריש שבת כתב וז"ל וג"כ המקומות שיש להם שלשה כתלים והרוח הרביעית ממול רשות הרבים הם כרמלית עכ"ל, הרי שדקדק מפני שהרוח הרביעית הוא רשות הרבים והטעם כמו שבארנו ומקורו מהך דכל גגות שהבאנו דאע"ג דפלוגתא דר"א וחכמים שם הם רק על מקום המחיצה כמ"ש מ"מ מדאמרינן שם בגמ' הכי קאמרי ליה רבנן לר"א מי לא קא מודית לן היכא דטילטל מתוכה לרשות הרבים ומרשות הרבים לתוכה דפטור מפני שהיא כרמלית ה"נ וכו' ע"ש והתוס' [צ"ג: ד"ה חייב] נדחקו לפרש דהיינו כשנפלו המחיצות הצדדיות ע"ש אבל הרמב"ם מפרש כפשטיה ולפ"ז גם להרמב"ם מבוי שיש לו ג' מחיצות והרשות הרבים אינו הולך לפני הדופן הפרוצה אלא לפני אחת מהמחיצות מודה דהוי רה"י ואם זרק ממנו לרשות הרבים דרך פתח או חלון חייב [ומצאתי לו חבר הרמ"ך שהביא הכסף משנה בפ"ז הל' ט' ע"ש שנראה שכן דעתו ודו"ק]:

רמב"ם פירוש המשניות בענין כרמלית

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת שבת פרק א והשלישי הוא הכרמלית, והוא המקום שלא נשלמו בו תנאי רשות הרבים ולא תנאי רשות היחיד, ושיעורו כמו שאבאר, והוא, כל מקום שיש בארכו ארבעה טפחים וברחבו ארבעה טפחים או יותר, וגבהו שלשה טפחים או יותר על כן עד עשרה טפחים הרי זה כרמלית, בין שהיה חריץ בארץ או עמוד עומד על פני הארץ, אלא אם כן היה גובה העמוד העומד תשעה טפחים דוקא הרי הוא רשות הרבים לפי שבני אדם משתמשים בו ונעזרין בו כשנושאים משא על גבם. אבל פחות מתשעה טפחים עד שלשה הרי הוא כרמלית, וכן יותר מתשעה טפחים עד עשרה, אבל אם נשלמו העשרה טפחים הרי זה נעשה רשות היחיד שהרי נשלמו בו כל תנאיה. ואם היה פחות משלשה טפחים הרי הוא כרשות הרבים, לפי שכלל הוא אצלינו בכל התורה כל פחות משלשה כלבוד דאמי. במה דברים אמורים כשיש באותו המקום ארבעה טפחים אורך וארבעה טפחים רוחב, לפי שכלל הוא אין כרמלית פחותה מארבעה. וכן כל מקום שיש לו שלש מחיצות בלי תקרה, ורוח רביעית לצד רשות הרבים הרי זה כרמלית, והוא שיהא שם ארבעה על ארבעה

כרמלית

ביה"ל סט"ז ד"ה גג

ביאור הלכה סימן שמה

* גג הבולט וכו' - הגה הנה המ"א בסימן שע"ד סק"ה הביא דעת התוספות דדוקא בשבולט הגג לחוץ כשיעור ד' טפחים דאז יש על אותו השטח שם כרמלית וממילא אסור בטלטול כל הגג משום דנפרץ במלואו למקום האסור אבל בפחות מד' טפחים מותר על הבליטה וכ"ש בכל הגג [והביא שם שכן הוא ג"כ דעת הרא"ש ובאמת ברא"ש לא משמע כן וכבר השיגו בזה הבית מאיר וכן בנתיב חיים] אבל מסתימת הפוסקים משמע דאפילו בולט הגג משהו לחוץ לכתלים אסור כל הגג בטלטול משום דכיון שלמעלה על הגג אין המחיצות ניכרות אינו רה"י [פמ"ג] אכן במ"ב הבאתי דעת הגר"א וא"ר דמתירין בכל גווני א"כ עכ"פ באין הבליטה רוחב ד"ט בודאי יש לסמוך להקל בטלטול:

פט. איתמר ... תנן ותד"ה במחיצות ומהרש"א

מהרש"א מסכת עירובין דף פ ט עמוד א

בד"ה במחיצות שאינן כו' והואיל וכן כל הגג אסור כי כל הגג נפרץ במלואו לכרמלית כו' עכ"ל ויש לדקדק למה איצטריכא למימר דכל הגג אסור משום דנפרץ במלואו לאותה בליטה כו' דהא מה"ט דבליטה אסור משום דלית ליה מחיצה ולא הוי רה"י מה"ט נמי כל הגג נמי לא הוי רה"י דאליבא דרב קיימינן הכא דבעי מחיצות ניכרות, ויש ליישב דודאי בליטה הבולטת לרה"ר וגדיים בוקעין בו נעשה כרמלית אבל כל שאר הגג שעומד עד כנגד המחיצות אינו נעשה כרמלית כיון דא"א שם לגדיים דבוקעין בו והוי רה"י אף שאין המחיצות ניכרות אי לאו דנפרץ במלואו לאותה בליטה וק"ל:

[אבני נזר או"ח סי' ערב אות ו]

ו) אך אף לפי המהרש"א מוכח דהטעם רק משום דלא אמרינן גוד אסיק באין ניכרות. והנה תמוה דברי המהרש"א משום פרש"י הנ"ל. אך הופיע רוח הקודש בבית מדרשו של מהרש"א דמוכח ברשב"א שבת כוותי'. שהוא כתב פרק הזורק [צט ע"ב] גבי עמוד ברשות הרבים גבוה עשרה ורחב ארבע זרקה לתוכו מאי דאין אויר העומד רשות היחיד רק קרקעיתו יעוין שם. ועל כרחך דסבירא ליה דלא אמרינן בעמוד גוד אסיק והוא פי' הא דאמר פרק קמא דסוכה [ד ע"ב] גבי עמוד גבוה עשרה סבר אביי למימר גוד אסיק מחיצתא אמר לי' רבא בעינן מחיצות הניכרות וליכא. דלומר גוד אסיק בעינן מחיצות במקום שיושב. וכהאי גוונא חילקו התוס' [שבת ז ע"ב ד"ה ואם] בחקק רחוק ג' טפחים מכותל דבסוכה לא מהני ובשבת מהני. משום דבמחיצות מונעים רגל רבים. מה שאין כן סוכה בעינן מחיצות סמוכות לסכך. וע"כ בעמוד כיון דלא אמרינן גוד אסיק אין כאן מחיצות סמוכות לסכך. ועוד דאינו יושב כנגד הדפנות. והשתא דברי מהרש"א נכונים דגג בעצמותו אף בלא גוד אסיק הוה רשות היחיד. והשתא לא יקשה מפרש"י למהרש"א דרש"י לטעמי' שכתב בשבת (דף ו' ע"ב) וכן בכמה מקומות דטעם עמוד דהוי רשות היחיד משום גוד אסיק. [והנה מהרש"א אף שלא ראה רשב"א שבת שנדפס פעם ראשון בזמנו של מ"מ כיוון לדבריו] האומנם שעדיין דחוק שהתוספות הביאו פירוש רש"י משמע דסבירא להו כוותי' ועל כן דחו האחרונים פירש רש"א מכל מקום חובה עלינו לסבול דוחק קצת:

[שו"ע הרב סי' שמה סכ"ג]

סעיף כג

גג הבולט על מחיצות הבית בענין שאין מחיצות הבית ניכרים ונראים לעומדים על הגג כשמסתכלין תחת רגליהם כגון גגין שלנו אין אומרים במחיצות אלו גוד אסיק ולכן על גבי הגג אינו רשות היחיד אפילו הוא גבוה ורחב הרבה אלא כרמלית הוא ואם חלון פתוח לו מן הבית נעשה כולו כחורי רשות היחיד ורשות היחיד הוא.

וכן זיזין הבולטים מן הכותל ויש בהם ד' על ד' הם כרמלית אלא אם כן חלון הבית פתוח להם לפי שאף שהם גבוהים עשרה אין אומרים בהם גוד אחית מחיצה למטה עד לארץ הואיל והגדיים יכולים לבקוע תחתיהם כמו שנתבאר למעלה.

ויש מי שאומר שגג הבולט אינו ככרמלית אלא אם כן בולט ד' טפחים לתוך רשות הרבים או כרמלית שאז בליטה זו היא כרמלית כמו זיזים הבולטים ושאר הגג הוא פרוץ במילואו לבליטה זו שמחיצות הבית אין אומרים בהם גוד אסיק להפסיק בין בליטה זו לשאר הגג הואיל ואינן ניכרות למי שעומד על הגג, אבל אם אין בבליטה ד' טפחים אינה ככרמלית אלא מקום פטור ושאר הגג אע"פ שאין לו אלא מחיצות הבית ואין אומרים בהם גוד אסיק מכל מקום כיון שהבית שתחתיו רשות היחיד הרי רשות היחיד עולה עד לרקיע ולא הוצרכו לומר גוד אסיק אלא בדבר שתחתיו אינו רשות היחיד גמורה בהיקף מחיצות סביבה כגון עמוד ברשות הרבים וכיוצא בה (אלא שכיון ששאר הגג פרוץ במילואו לבליטה שהיא מקום פטור אף הוא נעשה מקום פטור אם הבליטה היא מקום פטור מב' רוחות הגג כגון שרשות הרבים או כרמלית מהלכת מב' רוחות הבית שגג זה לא עדיף מבית שנפרץ במילואו מב' רוחותיו שאינו רשות היחיד אלא כרשות שנפרץ לו) ויש לסמוך על דבריו להקל בדברי סופרים:

[קרבן נתנאל אות *1' על הרא"ש עירובין פ"ט סי' ב']

*Note the change, it is Alef, not Beis.

רא"ש מסכת עירובין פרק ט סימן ב

ב [דף צ ע"א] איתמר ספינה רב אמר מותר לטלטל בכולה אפילו יתירה מבית סאתים דהא איכא מחיצות וחשיב מוקף לדירה. ושמאל אמר אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות. דמחיצות להבריח מים הן עשויות ולא חשיב מוקף לדירה [דף צ ע"ב] (ש*) והלכתא כרב ומודה רב שאם כפאה על פיה לזופתה שאין מטלטלין על גבה. אמר רב יהודה כשתמצא לומר לר"מ גגין רשות לעצמן וחצירות רשות לעצמן [דף צא ע"א] וקרפיות רשות לעצמן. ולדברי חכמים גגין וחצירות רשות לעצמן וקרפיות רשות לעצמן. ולדברי ר"ש כולן רשות אחת הן. אמר רב הלכה כרבי שמעון. והוא שלא עירבו אבל עירבו גזרינן דלמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר. ושמאל אמר הלכה כרבי שמעון בין עירבו ובין שלא עירבו וכן אמר רבי יוחנן בין עירבו בין לא עירבו. וקיימא לן כשמאל ורבי יוחנן:

[דף צב ע"א] מתני' גג גדול הסמוך לגג קטן הגדול מותר והקטן אסור. חצר קטנה שנפרצה לגדולה (ת) הגדולה מותרת והקטנה אסורה מפני שהיא כפתחה של גדולה:

גמ' למה לי למיתני תרתני. לרב קתני גג דומיא דחצר מה חצר דמינכרא מחיצתא אף גג דמינכרא מחיצתא. פרש"י לאפוקי שאם הגג בולט חוץ למחיצתה לרשות הרבים ואינה ניכרת לעומד על הגג לא אמרינן גוד אסיק. (א) הלכך גגין שלנו

שבולטין ראשיהן לרשות הרבים ולא מינכרא מחיצתא הויין כרמלית ואסור לטלטל על גבן

ד' אמות. ואין לומר כיון דלא שלטי ביהרבים שהרי גבוה הוא אין נעשה כרמלית אלא מקום פטור הוי. דלא אשכחן בשום דוכתא דבמקום שהוא רחב ארבעה שיהא נקרא מקום פטור. ועוד דהא בית שאין תוכו עשרהוקיריו משלימו לעשרה אע"פ שמוקף מחיצה מארבע רוחות לא שלטי ביה רבים והוי כרמלית. וכן גגין השוין אליבא דרבי מאיר ואליבא דשמאל וגג יחידי לרבנן דהוא יותר מביתסאתים הוי כרמלית. והא דאמר בפרק קמא דשבת (דף ז ב) אין כרמלית למעלה מעשרה. ה"פ מכח קרקע שהוא כרמלית אין האויר שלמעלה מעשרה כרמלית דאקילו ביה רבנן מקולירשות היחיד ומקולי רשות הרבים שאויר למעלה מי' מקום פטור. וגזוזטרא שהיא למעלה מן המים דמשמע שהיא כרשות היחיד דלא מצרכינן לה לעשות מחיצה אלא לדלות מן המים אבל לטלטל על גבה משמע דהויא רשות היחיד אפילו בלא מחיצה. יש לומר כיון דליכא אלא בקיעת דגים תחתיה הוי רשות היחיד כמו טרסקל. ואפילו רבנן דפליגי עליה דרבי יוסי ברביהודה בטרסקל מודו הכא כיון דליכא אלא בקיעת דגים. אי נמי (ב) כגון דחלון פתוח לגזוזטראות דהוי ליה חורי רשות היחיד. וכן נראה (ג) דאם יש חלון ארבעה על ארבעה פתוח לגג הויכחורי רשות היחיד אף על גב דלית ליה מחיצות. ובירושלמי משמע דזיזין וגזוזטראות הבולטין מן הכותל לא הויין כרמלית אפילו הם רחבים ארבעה דגרסינן בירושלמי אמר רבי יוחנן זיזין וכותלין שהם רחבים ארבעה וגבוהים עשרה מותרין כאן וכאן ובלבד שלא יחליפו. משמע דחשיב מקום פטור מדשרי לבני רה"י ובני רה"ר. וכותלין דקאמר היינו באבנים הבולטין מן הכותל. דודאי כותל שהוא גבוה עשרה ורחב ארבעה הוי רשות היחיד ולא קשה מבית שאין תוכו עשרה דחשיב כרמלית ואע"ג דלא מצו רבים לאישתמושי התם. דשאני הכא כיון שהוא למעלה מעשרה יש לו ליחשב מקום פטור כיון דלא הוי רשות היחיד ולא רשות הרבים. מיהו לפום גמרא דידן משמע דגג הוי כרמלית היכא דלא מינכרא מחיצתא. וכן פרש"י כאנמה חצר דמינכרא מחיצתא אף גג נמי דשרינן ליה במחיצות תחתונות משום גוד אסיק. מיהו מחיצות ניכרות בעינן שלא יהא הגג

בולט חוצה להן דאי לא מינכרא מחיצתא לא אמרינן גודאסיק. וגדול נמי אסור דאין לו שום מחיצה וכל שאין לו שום מחיצה אינו רשות היחיד:

יתיב רבה רבי זירא ורבה בר רב חנן ויתיב אביי גבייהו ויתבי וקאמרי שמע מינה ממתני' דקתני שהיא כפתחה של גדולה דיורי גדולה בקטנה ואין דיורי קטנה בגדולה כיצד (ד) גפנים בגדולה אסור לזרוע בקטנה. ואם זרע זרעים אסורים [דף צב ע"ב] וגפנים מותרין. גפנים בקטנה מותר לזרוע בגדולה. אשה בגדולה וגט בקטנה מתגרשת אם שתיהן שלה או (ה) השאילה חצר גדולה או קטנה ושתיהן של איש אחד. אשה בקטנה וגט בגדולה אינה מתגרשת. צבור בגדולה ושליח צבור בקטנה יוצאין ידי חובתן. צבור בקטנה ושליח צבור בגדולה אין יוצאין ידי חובתן. תשעה בגדולה ויחיד בקטנה מצטרפין. תשעה בקטנה ויחיד בגדולה אין מצטרפין. והוא הדין נמי חמשה בקטנה וחמשה בגדולה אין מצטרפין. ואגב דנקט ברישא תשעה בגדולה נקט נמי בסיפא תשעה בקטנה. צואה בגדולה אסור לקרות קריאת שמע בקטנה. צואה בקטנה מותר לקרות קריאת שמע בגדולה:

[דף צג ע"א] אמר רב יהודה אמר רב ג' קרפיות זה בצד זה וזה בצד זה שנים החיצונים מגופפים ואמצעי אין מגופף. יחיד בזה ויחיד בזה נעשו שיירא ונותנין להן כל צורכן כלומר לאמצעיהו כאילו שלשתן דרין בתוכו. אמצעי מגופף ושנים החיצונים אין מגופפין אין נותנין להן כל צורכן. ואם שנים באמצעי יחיד בזה ובזה נותנים לשנים החיצונים כל צרכן דשדין הך דאמצע להכא ולהכא. וכל שכן שנים בזה ושנים בזה ויחיד באמצע דשדין האי יחיד להכא ולהכא. [דף צג ע"ב] דרש מרימר גידוד חמשה ומחיצה חמשה מצטרפין:

[קרבן נתנאל עירובין פרק ט]

[א] הלכך גגין שלנו שבולטין ראשיהן לרה"ר. משמע אפילו אין בבליטה ארבעה ומטעם כמ"ש לבסוף דכל שאין לו שום מחיצה אינו רשות היחיד וכ"כ רש"י להדיא. ומקום פטור לא הוי כיון דגג רחב ארבעה וכ"ה בטור ובשו"ע ובב"ח וט"ז. ודלא כמ"א סי' שע"ד ס"ק ה' שכתב דברא"ש משמע דוקא כשבולט ד' לרה"ר ואותה בליטה הוי כרמלית וכל שאר הגגנ פרצה במלואה ומ"ש מ"א סברא זו בשם התוס' אמת הדבר שבתחלה מפרשי כך. אבל אחר זה מסיק תוס' דהירושלמי לא סבירא ליה הכי דגג הבולט ד' כיון דאין לו מחיצות הוי מקום פטור ומפ' סוגיא דכל הני שמעתין ע"פ שיטת ירושלמי וא"כ אפי' הבליטה ארבעה מ"מ הוי מקום פטור. אבל רבינו וטור ושו"ע פסקו כשיטת רש"י ולדידהו הגגין שלנו הוי כרמלית אפי' כשאין הבליטה ד' כנ"ל: ה"ג. כיון דלא שלטי ביה:

מג"א סי' שעד סק"ה

מגן אברהם סימן שעד

ה (פמ"ג) (מחה"ש) שהגג בולט. בתו' דף פ"ט משמע דוקא כשבולט ד' לרה"ר ור"ה מהלכת תחתיו אם כן הוי אותה בליטה כרמלית וכל שאר הגג נפרצה לו במלואו ע"ש וכ"מ ברא"ש אבל אם אין בולט לא, דלא גרע מעמוד דהוי רשות היחיד בסי' שמ"ה ס"י ומ"מ כששני הגגין פרוצים זה לזה אוסרין זה על זה וכ"כ הרשב"א בגיטין דף ע"ט:

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן קלט

בענין אם אפשר לעשות תיקון עירוב במאנהעטן שהוא נוא יארק.

ענף א ובדבר מאנהעטן. הנה המחיצה שנבנה משטח המים עד הקרקע שלמעלה שגבוהה יותר מעשרה טפחים שמקפת כל העיר ודאי היא מחיצה גמורה וגם נעשית לדירה שהרי היה המקום נמוך ומשופע והגביהו ועשאוהו חזק בהבנין ומקום ישר כדי שיוכלו לילך ולטייל שם ולישב שם על האיציטבאות שקבעו שם ולהביא לשם את הילדים הקטנים

ליישנם שם שזהו עניני דירה ממש, ולכן הוא מוקף לדירה ממש כל המחיצה שמשטח המים עד הקרקע ואף אם יש איזה מקומות שלא נעשה המחיצה לזה מ"מ בהרבה מקומות נעשה לזה וממילא מתרת כל ההיקף. ואף אם כל מחיצה זו לא היתה נעשית לדירה הא בחלק גדול נבנתה מחיצה של גובה עשרה טפחים למעלה וזהו רק לדירה. ואף שהיא מחיצה ע"ג מחיצה שאין מועיל לעשותו מוקף לדירה הא מפורש בעירובין דף כ"ה ומודה ר' ששת שאם עשה מחיצה על התל שהועיל מ"ט הואיל ובאוויר מחיצות העליונות הוא דר ומה שאמר אביי /עירובין/ בדף כ"ד גם במחיצה אגודא דנהרא אין עושין מחיצה ע"ג מחיצה הא אוקמא התוס' שהיה שם תל גבוה עשר מן השביל או שהיה זה מעבר הנהר שלא היה רחב יותר מעשר והיו שם גידודין גבוהים עשרה ומצד השביל היה נמוך ע"ש. אך א"צ לזה כי גם מחיצה שעד הקרקע היא נעשית לדירה כדלעיל.

ובדבר הגשרים העוברים לברוקלין ולדזורזי סיטי נלע"ד דתליא בהשלב שיטות שפליגי בגג שבולט חוץ למחיצות הבית בעירובין דף פ"ט שלהר"י בתוס' כל הגג שבין המחיצות של הבית הוא מדינא רה"י ורק מקום הבולט לרה"ר הוא כרמלית באם הוא באופן שלא אמרינן פי תקרה כגון דעבידי כי אורזילא ומצד גוד אחית לא אמרינן משום בקיעת גדיים משום דמקום פטור אף בגובה עשרה לא הוי כשהוא ברוחב ארבעה אך ממילא נאסר כל הגג משום דנפרץ במלואו למקום האסור דכרמלית ואם אין הבליטה ארבעה שהוא מקום פטור יהיה מותר להר"י. וטעם שהגג הוא רה"י לא מבואר בתוס' שלכאורה תמוה דהא לא מינכרא מהיצתא /מחיצתא/ שלא אמרינן גוד אסיק ותירץ מהרש"א דכיון שהי"ל לומר גוד אחית רק שמצד גדיים בוקעין לא אמרינן גוד אחית לכן סילק דין מחיצה רק ממקום שהגדיים בוקעין שהוא ממקום הבליטה ולא מכל גג שכנגד המחיצות שא"א לגדיים לבקוע עיי"ש. והוא תמוה דעכ"פ כיון שבמקום ששייך לומר גוד אחית לא אמרינן מצד בקיעת גדיים ממילא אין כאן מחיצה גם על הגג שכנגד המחיצות דהא אין שייך גוד אחית באמצע הקירוי אלא בסוף הקירוי כמפורש בסוכה דף ד' לענין גוד אסיק שלא אמרינן באמצע הגג וה"ה לענין גוד אחית. וצריך לומר בכוננת מהרש"א שנחשב מצד גוד אחית מחיצה אף שהגדיים בוקעין אך שלא מועילה על מקום בקיעת הגדיים ולכן על המקום שכנגד המחיצות שליכא בקיעת הגדיים מועילה. והוא דחוק לומר זה בלא ראייה מוכרחת. אבל לע"ד סובר הר"י בתוס' דאף בלא מחיצות נמי הוא רה"י דזה שרה"י עולה עד לרקיע לא יפרש מטעם גוד אסיק אלא שהוא דין ברה"י שאף שהמחיצות הם רק עד עשרה כמו שמגיעין ולא יותר תופס דינו דרשות היחיד עד לרקיע ומדויק לפי זה שלא נאמר מחיצות דעשרה עולין עד לרקיע אלא רה"י עולה ולכן לא איכפת לן מה שלא ניכרין המחיצות וליכא גוד אסיק דמ"מ הוא בדין רה"י. אך כיון שליכא מחיצות משום דלא אמרינן גוד אסיק מחמת שאין ניכרין הרי הוא נפרץ במלואו להבליטה ואם הוא ברוחב ארבעה ה"ה כרמלית ואוסר את כל הגג. ול"ד למערה שע"ג הוא רה"ר כדמשמע /עירובין/ בדף ס"א ואף רק בנתכסה החפירה בקרשים הוא רה"ר דלא מצינו חלוק בזה דהתם לא ניכר כלל שיש רה"י תחתיו שאף שמכוסה רק בקרשים אפשר מונחים על הקרקע אבל בגג הא נראה שתחתיו הוא רה"י ואף שאין נראה מתחתיו ממש אלא מן הצדדין נחשב ניכר. ועיין במג"א /או"ח/ סי' שמ"ה סק"י והוא מהמ"מ פי"ד משבת הכ"ג בהחלוק בגומא בין מלאה מים שהזורק לתוכה חייב למלאה פירות שהזורק לתוכה פטור שאמר אביי בשבת דף ק' מטעם שבמלאה מים וכל הדברים הלחים נראין המחיצות ובמלאה פירות אינן ניכרות עיי"ש ולכן דין עולה עד לרקיע נמי אפשר יש חלוק בין נראה הרה"י לאינו נראה דבמערה לא נראה ובגג הוא נראה כדבארתי.

אבל הרא"ש בדף צ"ב לא חילק בין מקום הבליטה לכנגד המחיצות אלא כתב דכיון דלא אמרינן גוד אסיק בלא מינכר מחיצתא הוי כל הגג כרמלית ולדידיה אף בבליטה משהו נמי אסור כל הגג כיון דהוא בעצמו כרמלית וכדאיתא כן בקרבן נתנאל להרא"ש עיי"ש. וצריך לומר דהרא"ש סובר דמה שרה"י עולה עד לרקיע הוא מטעם שהמחיצות עולות עד לרקיע מדין גוד אסיק וכיון שאין ניכרות שלא אמרינן גוד אסיק אינו רה"י וכדהביא בסוף דבריו לשון רש"י /עירובין/ בדף צ"ב שגדול נמי אסור שאין לו שום מחיצה וכל שאין לו מחיצות אינו רה"י. וכן לא יסבור טעם מהרש"א.

אך יהיה חלוק לדינא בין הטעם שבארתי לטעם מהרש"א. דלטעם מהרש"א יש לכאורה לומר בבולט מהגג רק חצי טפח ואולי גם טפח אחד לרה"ר גוד אחית דהא מצינו בשבת דף ק"א דעל חצי טפח ואולי גם על טפח ליכא חסרון דבקיעת גדיים עיי"ש ברש"י ותוס' גבי עמוד ברה"ר גבוה עשרה ורחב ד' ואין בעיקרו ד' ויש בקצר שלו שלשה

שמפרשי התוס' שעובי הקצר שלו שלשה טפחים ולמעלה ארבעה שליכא ברוחב כזה בקיעת גדיים ואם עובי הקצר הוא באמצע הוא רק על חצי טפח ואם הוא מצד אחד הוא גם בטפח. וקצת משמע שמפרשי שעומד באמצע ורק בחצי טפח ליכא חסרון דבקיעת גדיים דאם עומד מן הצד ונימא שגם בטפח ליכא חסרון דבקיעת גדיים היה סגי שיהיה בקצר שלו שנים ויהיה באמצע ויהיה רק טפח מכל צד וא"כ משמע שרק בחצי טפח ליכא בקיעת גדיים ואירי שעומד הקצר של שלשה באמצע אבל ראה גדולה ליכא שאולי רצה למינקט באופן שאיך שיעמוד הקצר לא יהיה החסרון דבקיעת גדיים וא"כ אפשר שגם בטפח לא יהיה החסרון. ולרש"י משמע שגם ביותר מטפח ליכא חסרון דבקיעת גדיים דאין דרך להתחכך. אך לא נאמר שעור לרש"י דדק הרבה אי אפשר דהוא כמו קנה ובראשו טרסקל דמבטלי בקיעת גדיים גוד אחית כדהקשו התוס'. וא"כ יהיה מותר הגג לתוס' בבולט חצי טפח ואולי גם בטפח ולרש"י אף ביותר מעט אך לא ידוע כמה. וקצת מסתבר שהוא טפח ומחצה דכיון שסתם כמה העובי ועובי הא בהכרח יש לו מסתבר שהוא על הפחות שבמדה הנזכרת שהם בטפחים ויהיה עוביו בקצר שלו טפח אחד ובאמצע נמצא שמכל צד הוא בולט למעלה טפח ומחצה דהא רש"י גם בטרסקל פי' בעירובין דף ל"ג שהיה הקנה תחוב באמצעיתו והתם מבטלי בקיעת גדיים משום דבולט קרוב לשני טפחים מכל צד שהקנה הוא דק הרבה וא"כ הכא איירי נמי שהקצר הוא באמצעיתו אבל כיון שעביו טפח הרי בולט רק טפח ומחצה מכל צד ובשעור כזה סובר שלא מבטלי בקיעת גדיים משום דאין דרך להתחכך וכוונתו שאף שלפעמים בוקעין גדיים אבל כיון שאין הדרך להתחכך /להתחכך/ לא נחשבה בקיעה בזה שאירע לפעמים שמתחככין ובוקעין. אבל לטעם שבארתי אף בזה יהיה כל הגג כרמלית דגוד אסיק הא לא אמרינן כיון דלא מינכר מחיצתא וגוד אחית לא אמרינן אף שליכא בקיעת גדיים בשעור מועט כזה דהא לא הדרן מחיצתא שאיתא בעירובין דף ל"ג והובא בתוס' כאן דאף לר"י בר' יהודה לא אמרינן גוד אחית בלא הדרן מחיצתא אף שלא סבר כלל חסרון דבקיעת גדיים ולכן גם לרבנן בבולט בגג שעור המועט שגם לדידהו ליכא חסרון דבקיעת גדיים נמי כיון שלא הדרן מחיצתא אין לומר גוד אחית. ולמהרש"א צריך לדחוק דמפרש במה דמודה ר"י ב"ר יהודה בלא הדרן מחיצתא שיש לחוש לבקיעת גדיים ולכן באם ליכא בקיעת גדיים כגון על כל הגג למהרש"א אליבא דתוס' שאין אז חסרון דבקיעת גדיים אמרינן גוד אחית. וא"כ בבולט הגג לרה"ר שעור המועט שליכא חסרון דבקיעת גדיים אף למקום הבולט גם להרא"ש יהיה הגג רה"י. אבל הוא פירוש דחוק דאיזה חלוק יש להיות בבקיעת גדיים דין הדרן מחיצתא או לא ומסתבר לפרש כדלעיל ויש לאסור להרא"ש את הגג אף בבולט שעור המועט כדבארתי.

ענף ג וא"כ בהגשרים שהולכין ממאנהעטן שיש תחתיהן מחיצה גמורה להר"י בתוס' הוא רה"י עד כנגד המחיצה מדין רה"י עולה עד לרקיע אבל מ"מ אסור מטעם דפרוץ במלואו לחלק הגשר שאחר המחיצה שהוא על הנהר. ולהרא"ש לכאורה כולו כרמלית ולמסקנת התוס' שמסקי כהירושלמי הוי הגשר שאחר המחיצה מקום פטור והוי נפרץ למקום המותר. ולהרא"ש להירושלמי כולו מקום פטור לכאורה ומטעם קרקף /קרפף/ אין לאסור מקום הגשר שהוא רה"י להר"י דגם הגשרים נחשבו מוקף לדירה שיש שם גם איצטבאות לישיב שם ומקומות לטיול אך האיסור הוא מטעם שנפרץ במלואו למקום שאחר המחיצה כדלעיל להר"י. וכיון שהוא רק מטעם פרוץ במלואו לכרמלית יש להתיר שם בצורת הפתח אם אף אם עוברים שם ס' רבוא. ולמסקנת התוס' כירושלמי יש להתיר בלא שום תקון אבל להרא"ש שכיון שלא מינכרא מחיצתא אין על הגשרים דין רה"י אפשר יש לדונו גם לרה"ר אם עוברים שם ס' רבוא אם עולה בשפוע יותר מד' אמות עד עשרה בגובה דאף שאין רה"ר עולה למעלה מעשרה מ"מ כיון שעולה בשפוע כזה שאם היתה ארעא סמיכתא היה רה"ר אפשר נידון כארעא סמיכתא אף שתחתיו רה"י וא"כ כשעוברין ס' רבוא הוא רה"ר דצריך דלתות ולהשיטות דלא מצרכי ס' רבוא הוא רה"ר בכל אופן כיון שרחב ט"ז אמה ובעי דלתות, ואף אם נימא להרא"ש דהוא כרמלית כיון שגבוהה עשרה ול"ד לארעא סמיכתא כיון שנראה ונרגש לכל שהוא באויר, מ"מ אפשר צריך דלתות, כיון שמה שצריך דלתות אינו משום שהוא בדין רשות הרבים דאם הוא רשות הרבים ממש אין מועילין גם דלתות אלא דוקא כשהן ננעלות ממש בלילה לכו"ע. וזה שמועילין דלתות שרק הראויות לנעול אע"פ שאינן ננעלות הוא רק כשאינו בדין רה"ר, להרי"ף והרא"ש הוא רק במבואות המפולשין ולשמואל דפסק כחנניה אליבא דב"ה שאף

שאינו רה"ר מצריך שיהיה דלת בצד אחד ולדידהו לא משכחת זה אליבא דדינא דהלכה כרב באיסורי שפסק כת"ק שסגי במבואות המפולשין לרה"ר בצוה"פ = בצורת הפתח = מכאן ולחי וקורה מכאן וברה"ר הא פסקי כר' יוחנן שגם דלתות לא מהני אלא דוקא כשנעלות בלילה כמבואר ברי"ף ורא"ש בעירובין דף ו'. ולהרשב"א שהובא במ"מ ובכ"מ בפ"ז משבת ה"י שפסק כשמואל דהלכה כחנניה משכחת זה לדינא במבואות המפולשין אבל ברה"ר מצריך נעלות ממש כר' יוחנן אך סגי בדלת אחת הנעלת כמפורש בדבריו עיי"ש במ"מ והובא גם במג"א /או"ח/ סי' שס"ד סק"ב. ולהרמב"ם שם דסגי ברה"ר בדלתות מכאן ומכאן הא מפורש במ"מ שם שפסק שכחן של מחיצות יפה דרבים לא מבטלו ליה וכדעת מי שאמר כן פ' עושין פסין בדף כ"ב וכן מפורש בלשון הרשב"א שהביא הכ"מ שהרמב"ם סובר שאין הלכה כר' יוחנן אלא כר"א תלמידו דאמר בעושין פסין כאן הודיעוך כחן של מחיצות וסבירא ליה עיי"ש. וכוונתו דמה שאמר שם אלא כאן ולא סבירא ליה הוא רק לר' יוחנן שמצריך בירושלים שיהיו נעלות בלילה אבל לר"א סבירא ליה ופסק כן. ואם כן צריך לומר שהוא דוקא ביש שם מחיצות שלר"א דרבים לא מבטלו ליה סובר שמועילין דלתות הראויות לנעול אף בלא נעלות שהוא רק כדפי' בתוס' /עירובין/ בדף כ"ב שהיה לירושלים צוה"פ דחשיב כמחיצה אין הרבים דבקעי מבטלין המחיצה לר"א. ואף שלא הוזכר זה ברמב"ם שרק ביש צוה"פ מותר גם בלא נעלות מוכרחין לומר כן דמצד הדלתות לבד כשהן פתוחות לגמרי תמיד וברוחב ט"ז אמה אין מקום להחשיבם למחיצות דבשלמא כשנעלות בלילה כיון שנעשו לזה שייך טעם הרשב"א שבמ"מ ובמג"א שאין רה"ר אלא המסור לרבים בכל עת הואיל ויש לזה דלת נעלת בלילה וחוסמת היא את העוברים שם בלילה אין זה רה"ר עיי"ש אבל כשהן פתוחות תמיד אין שום טעם להחשיבם למחיצות. וגם טעם הרשב"א מסתבר שהוא רק כשיש צוה"פ כסתם שערים שמדינא הוא מחיצה רק שסובר כר' יוחנן דרבים מבטלי מחיצתא לכן סובר שרק במסור לרבים בכל עת מבטלי מחיצתא ולא בנעלות בלילה שיש זמן דחוסמת היא את העוברים שלא חשוב בקיעתן כזו לבטל המחיצה אבל בלא צוה"פ שרק הדלתות הן המחיצות א"כ כשנפתחו הרי ליכא מחיצות כלל ומ"ל מה שבליילה נעלות עכ"פ בעת שהן פתוחות ליכא מחיצות ומ"ש מנפרץ פרצה ט"ז שהוא רה"ר אף שג"כ עומד לתקן. ולכן גם טעם הרשב"א אין שייך בלא צוה"פ וכ"ש שלהרמב"ם שמתיר בפתוחות תמיד שאינו כלום בלא צוה"פ. ומה שלא הזכיר זה הרמב"ם הוא משום דסתם דלתות הם לצורת הפתח וכמו דמשמע מלשון התוס' שלא כתבו בתירוץ דהיה לירושלים צוה"פ אלא לשון הואיל והיה לירושלים צוה"פ דמשמע שברור להם שהיה צוה"פ ומנא להו זה אלא ודאי משום שכן דרך השערים והדלתות שהם לצוה"פ.

וא"כ שזה שמועילין דלתות שאינן נעלות הוא דוקא משום שאינו בדין רה"ר צריך לומר שמה שהחמירו להצריך דלתות להרמב"ם ברה"ר ש"ל צוה"פ משום שעכ"פ בקעי ביה רבים כמו בדרך רה"ר החמירו שלא יועילו צוה"פ ולחי וקורה אף שלא מבטלי המחיצות אלא דלתות. מסתבר שאף אם נדון הגשרים לכרמלית כיון שנראה ונרגש שהוא באויר שלא כארעא סמיכתא מ"מ כיון דבקעי ביה רבים כמו בדרך רה"ר הוא בכלל החומרא שצריך דלתות. וכן להרשב"א בשם הר"ח שפסק כשמואל דהלכה כחנניה דגם במבואות המפולשין לרה"ר צריך דלת מצד אחד מסתבר שכ"ש ברה"ר ש"ל צוה"פ אף לר' אלעזר שלא מבטלי מחיצתא יודה להרמב"ם שלא יותר בלא דלתות. ואפשר יסבור שגם לר"א יצטרך להתיר שתהיה דוקא נעלת בלילה וכדמשמע כן מלשונו שהובא בכ"מ שאף אחר שכתב שהרמב"ם סובר כר"א הקשה עליו דמשמע מהסוגיא דלאו ברה"ר גמורה היא מתניתא אלא במבואות המפולשין לסרטיא מכאן ומכאן עיי"ש אלמא דאף לר"א שאין לזה דין רה"ר מ"מ סובר דצריך דוקא נעלת בלילה, אלמא דבקיעת רבים אף שלא מבטלי המחיצות חמור להחמיר שצריך דלתות ואולי גם נעלות. וא"כ אפשר שגם להרי"ף והרא"ש יצטרכו אף לר"א להתיר דוקא בדלתות נעלות בלילה. ואף שלדידהו אפשר שלת"ק שליכא חומרא דדלתות במבואות המפולשין ליכא החומרא בכל דרבנן אף ברה"ר לר"א ויסגי אף להתיר בצוה"פ לא מסתבר להרבות במחלוקת אלא יסברו כהרשב"א שאף לר"א לענין להתיר גם לדידהו צריך שיהיו נעלות. וא"כ על הגשרים כיון שבקעי רבים אף אם הוא כרמלית יש להצריך לדידהו דלתות וגם שיהיו נעלות בלילה. ועיין בתוס' עירובין דף ס"ב שמצריך ר"י לאותן ישראלים הדרים יחידים בכרכים המוקפים חומה דשרי לטלטל בכולה שיהיו דלתותיהן נעלות בלילה אף שלתוס' ליכא בזה"ז רה"ר כמפורש בתוס' שבת דף ס"ד ומהר"ם מרוטנבורג במרדכי שם פליג וכתב דאפילו מאן דמצריך נעילה בלילה ה"מ ברה"ר עצמו

או במבואות המפולשין אבל לדידן שלית לן רה"ר לא בעו נעילה והובאו דבריהם בד"מ /או"ח/ סי' שס"ד. ופשוט שכוונת מהר"מ הוא שא"צ גם דלתות כלל דהא במבואות המפולשין לרה"ר ליכא מ"ד דבעו נעילה אבל עכ"פ משמע דפליג מהר"מ רק לדידן דלית לן רה"ר אבל בכרמלית בזמן שהיה מצוי רה"ר גם הוא מודה דיש דבעי דלתות דאם לא היה שום כרמלית בעי דלתות רק במבואות המפולשין לחד מ"ד הי"ל לומר אבל כרמלית לא ולכן לדידן לא בעו נעילה משמע דיש גם כרמלית בזמן הגמ' שהיה צריך דלתות וכן משמע ממה דמסיק דאפילו בסרטיא מכאן ובקעה מכאן אמרינן ד"ה עושה צוה"פ דהוצרך להוסיף זה שלא נימא דכמו שמצינו שהחמירו לחד מ"ד במבואות המפולשין אף שאינו רה"ר כ"כ יש להחמיר גם בזה"ז באופן שכתב הר"י שהוא בכרכים דיש רוב עם ובקעי טובא אף שליכא ס' רבוא דמיחזי יותר כרה"ר דמסתבר שרק בזה סובר הר"י שבעי דלתות ולא בדרכים בעירות קטנות שליכא רוב עם לכן הביא ממבוי המפולש לסרטיא שהוא רה"ר גמור מכאן ולבקעה מכאן שג"כ מיחזי עוד יותר דבצד אחד מפולש לרה"ר גמור ולא החמירו כ"ש לדידן דידוע שהוא רק כרמלית שאין להחמיר. וא"כ בגשרים באופן שבקעי רבים כרה"ר גמור ורק שהוא כרמלית מחמת שהוא למעלה מעשרה גם למהר"מ יש להצריך דלתות ואולי גם ננעלות כדסובר הר"י. וא"כ יש אולי להחמיר שיצטרכו דוקא דלתות ננעלות כלילה שאף שבד"מ כתב שכיון דהמ"מ והטור כתבו דדברי הרמב"ם עיקר אין לזוז מדבריהם מ"מ בש"ע /או"ח/ סי' שס"ד סעי"ב לא הגיה לומר שהי"א שהוא כהרמב"ם עיקר משמע דחזר בו וסובר דיש להחמיר דבעי ננעלות כדאי' בפמ"ג וכ"כ במ"ב בשעה"צ אות ט' ולמה שבארתי תלוי זה בבקיעת רבים כברה"ר גמור אף שאינו בדין רה"ר מאיזה טעם. ונמצא שלהרא"ש אף אם נימא שהגשרים הם רק בדין כרמלית אם בוקעין רבים כברה"ר גמור שהוא למאי דס"ל שצריך ס' רבוא יצטרכו דלתות וגם יש להחמיר שיהיו ננעלות כלילה. אבל להר"י בתוס' שעד כנגד המחיצה הוא רה"י רק שאסור מטעם דנפרץ למקום האסור לחלק הגשר אחר המחיצה שהוא כרמלית אין להצריך דלתות אף שבקעי שם רבים דס' רבוא כיון דהוא רק תקון הרה"י. ול"ד למה שהחמירו בתקון הרה"ר שבהצוה"פ רוצים לעשותו לרה"י וכן לחנניה שהחמירו במבואות המפולשין שבזה צריך להעשות רה"י החמירו שלא יעשה בדין רה"י בצוה"פ אלא בדלתות אבל כשהוא כבר רה"י אף שבקעי רבים רק שנאסר בפרצה אין למילף שגם בזה החמירו שלא יועיל צוה"פ =צורת הפתח= לתקן הפרצה וממילא יש לנו לומר דמועיל צוה"פ כדינו כבל /בכל/ מקום שהוא מחיצה. ולמסקנת התוס' כירושלמי א"צ שום תקון כדלעיל.